

Міністерство освіти і науки України
Український католицький університет
Факультет суспільних наук

Кафедра соціології

Дипломна робота
СТАВЛЕННЯ МЕШКАНЦІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ ДО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ
МЕДИЧНОГО КАНАБІСУ

Виконав студент 4-го курсу
бакалаврату за спеціальністю
Соціологія, групи ССО-16Б
Козак Роман Володимирович

Науковий керівник:
кандидат соціологічних наук,
доцент програми соціології УКУ
Кашук Мирослав

Львів 2021

Зміст

<i>Вступ.....</i>	<i>3</i>
<i>Розділ 1. Теоретична частина дослідження.....</i>	<i>7</i>
<i>1.1. Канабіс</i>	<i>7</i>
<i>1.2 Медіа.....</i>	<i>13</i>
<i>Теоретична інтерпретація базових понять.....</i>	<i>20</i>
<i>Розділ 2. Методологічна частина дослідження</i>	<i>21</i>
<i>Емпіричний розділ.....</i>	<i>25</i>
<i>Висновки</i>	<i>32</i>
<i>Список джерел та літератури</i>	<i>34</i>
<i>Додатки</i>	<i>37</i>

Вступ

Попри велику кількість наукових робіт на тему користі чи то шкоди від канабісу, ця тема досі залишається досить малодослідженою. З однієї сторони — це наркотична речовина, яка впливає на свідомість та може завдавати шкоди здоров'ю організму людини, а з іншої це засіб, який допомагає позбутись фізичного болю чи то психічних негараздів. В одних дослідженнях можна прочитати, про канабіноїди, які зупиняють ріст ракових клітин в організмі, а в інших, що, при активному вживанні, на індивіда чекає важкий період пов'язаний з синдромом “відмови”(Abrams, Guzman, 2015)(Smith, 2002). Ряд країн, наприклад Італія, Мексика, Аргентина, Австрія, Чилі, Колумбія, Нідерланди, Іспанія та Швейцарія, Канада та деякі штати США прирівнюють цю речовину до алкоголю та нікотину, тобто ви можете легально цим користуватись при досягненні певного віку передбаченого законодавством. Однозначної відповіді на питання “Корисна марихуана чи все ж шкідлива” напевно не може бути, оскільки до застосування будь якої речовини потрібно підходити індивідуально враховуючи як окремий організм так і окрему речовину, яку збираються застосовувати. Але постійні дискусії зробили цю тему досить контроверсійною в цілому світі.

Медичний канабіс — це трохи інша історія. Власне цю речовину було створено для того, щоб забрати в звичайної марихуани наркотичні властивості та підвищити лікувальні, саме тому вона і дістала в назві слово “медична”. Але як виявилось одного слова недостатньо. Медичний канабіс досі використовується далеко не у всіх країнах світу, тому що нібито немає досліджень, які б змогли в повній мірі довести його ефективність. Так працює доказова медицина: для того що почати лікувати пацієнтів тим чи іншим препаратом потрібно провести дослідження, які показували б його

ефективність. Але проблема в тому, що медичний канабіс та препарати на його основі виписують пацієнтам в низці країн світу, а пацієнти здебільшого відгукуються про препарат в позитивному ключі. До того ж, суворі регуляції щодо канабісу стоять на заваді проведенню масштабних досліджень, які відповідають критеріям науковості.

Що стосується України, то тут забороненими є звичайний (рекреаційний) і медичний канабіс, але фактично на чорному ринку купити можна і те, і інше. З появою технологій, які забезпечують анонімність в мережі Інтернет, на кшталт даркнету та телеграму функціонувати чорному ринку стало ще простіше. (Набока, 2018). Проблема в тому, що в рамках чинного законодавства за зберігання більше п'яти грам цієї речовини вас притягнуть до кримінальної відповідальності, яка передбачає позбавлення волі від трьох до п'яти років. Поширеність марихуани на чорному ринку та криміналізація створюють широке вікно можливостей для корупційних схем в системі кримінального правосуддя.

За різними оцінками експертів в Україні від двох до п'яти мільйонів пацієнтів, які потребують для свого лікування медичного канабісу. Кожного року відбувається так званий “Конопляний марш”, метою якого є порушення теми легалізації медичного канабісу. Однак, законопроекти щодо реалізації постійно провалюються.

Минулого року заступник міністра внутрішніх справ Олександр Гогілашвілі, який очолює відділ боротьби з наркозлочинністю виклав відеопривітання з Новим роком на своїй сторінці в соціальній мережі Facebook, в якому заявив, що допоки не буде поборена наркозлочинність, доти не може бути жодних розмов про легалізацію медичного канабісу, та зазначив, що прихильники легалізації “прикриваються онкохворими” для того, щоб отримати змогу легально купувати наркотики (Гогілашвілі, 2019). Проблема в тому, що медичний канабіс жодним чином не перегукується з наркотиками та при правильній імплементації закону та з урахуванням всіх запобіжників медичну маріхуану можна та потрібно застосовувати у цілій низці випадків. Звісно,

витагнути з неї наркотичні речовини повністю неможливо, але можна мінімізувати цю шкоду. Крім цього в українських лікарнях виписують цілу низку набагато сильніших та менш дієвіших в лікуванні наркотичних засобів, наприклад трамадол, морфін, дімедрол та інші важкі знеболюючі які згідно з дослідженнями мають гірший вплив на організм ніж звичайний канабіс, не говорячи вже про медичний. Політики маніпулюють поняттями, та пов'язують речі, які не потрібно пов'язувати. Проблему наркотиків не вирішити, а полегшити страждання значній частині населення можна, тому потрібно рухатись в цю сторону.

ЗМІ часто порушують тему медичного канабісу, адже як вже було зазначено вона досить контroversійна та може викликати дискусії, тому потрібно звертати увагу на те, що та як вони демонструють у своїх сюжетах про медичний канабіс. ЗМІ вже давно стали інфлюенсером чи то актором, який впливає на громадську думку, адже на основі інформації, яку вони подають можуть базуватись ставлення до різноманітних явищ.

Проблема легалізації медичного канабісу в Україні є настільки широким та багатостороннім предметом, що підійти до її аналізу можна з багатьох сторін. Звісно, перше, що спадає на думку — це загальнонаціональне опитування репрезентативної вибірки, яке б дало нам відповідь на питання “Що українське суспільство думає про легалізацію медичного канабісу”. Ми змогли б дізнатись відсоткове співвідношення та тенденції. Однак такі дослідження проводились (посилання, посилання). Тож у цьому дослідженні ми вирішили зробити наступний крок і здійснити спробу зрозуміти, чому ставлення до легалізації медичного канабісу є саме таким проаналізувавши українські медіа . В рамках цієї наукової роботи ми будемо аналізувати сюжети, в яких згадується медичний канабіс у випусках новин трьох найпопулярніших за охопленням: “1+1”, “Україна” та “ICTV”. Саме ці медіа очолюють останній рейтинг Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення. Також до нашого дослідження ми взяли відео які видає пошукова система Google на запит

“медичний канабіс” адже часто користувачі мережі Інтернет шукають відповіді на питання, які їх цікавлять саме таким способом, тому потрібно дізнатись що знаходиться в цих відео принаймні на перших сторінках результатів пошуку в системі.

Тема. Ставлення мешканців сучасної України до легалізації медичного канабісу
Мета: З’ясувати, якими є панівні медійні образи легалізації медичного канабісу в Україні

Об’єкт дослідження за критерієм носія проблеми — уявлення мешканців сучасної України;

Об’єкт дослідження за критерієм загальної проблеми — ставлення до легалізації медичного канабісу;

Предмет дослідження — панівні медійні образи легалізації медичної марихуани в сучасній Україні

Завдання:

- дослідити теорії, які пояснюють як працюють медіа обрати теоретичний підхід для дослідження образу легалізації медичного канабісу в медіа;
- відібрати відео сюжетів новин для контент аналізу;
- транскрибувати відео;
- розробити інструкцію до контент аналізу;
- провести кодування;
- здійснити контент-аналіз;
- з’ясувати як медіа показують образ легалізації медичного канабісу;
- з’ясувати як медіа можуть змішувати образи медичного канабісу та наркотиків;
- зробити висновки.

Розділ 1. Теоретична частина дослідження

1.1. Канабіс

“Марихуана” — це загальноприйнятий термін для сухих плодів і листя рослини *Cannabis sativa*, а також для самої рослини. Квітки містять концентровану кількість психоактивних хімічних речовин, відомих як тетрагідроканабінол (що виробляються тільки цією рослиною), канабідіол, терпеноїдів та флавоноїдів; листя, що стали символом марихуани, містять меншу кількість тих самих хімічних речовин (Caulkins, Kilmer, Kleiman, 2016) . Кількості та суміші цих молекул змінюються залежно від генетики рослини, практики вирощування та строків збору врожаю. Більшість решти світу (і більшість наукової літератури) відноситься до марихуани як до “трав’яних конопель” та гашишу, що виробляється шляхом вилучення багатих на канабіноїди речовин трихоми — як “смола канабісу”, причому “канабіс” є загальноприйнятим терміном, що включає обидва продукти. Марихуана — найпоширеніший нелегальний наркотик у світі (World Drug Report, 2020); різні форми використовувались протягом тисячоліть для їх лікувальних, соціальних та естетичних ефектів, на додаток до промислового використання інших частин рослини конопель для їжі, палива та клітковини. Міжнародні договори та законодавство більшості країн забороняють вирощувати, продавати та зберігати марихуану. Це робить правопорушників із понад 125 мільйонів людей, які вживали наркотики минулого року, а також тих, хто їх постачає. Це створює нелегальні ринки загальною вартістю в десятки мільярдів доларів на рік — лише в США на рівні 40 мільярдів доларів на рік (Caulkins, Kilmer, Kleiman, 2016). Частина цієї незаконної діяльності призводить до насильства та корупції пов’язаного з наркотиками, і менша, але значна кількість людей потрапляє до в’язниці за вирощування та продаж. Питання легалізації стосується того, чи слід змінювати закони, щоб зробити законним виробництво, продаж та зберігання марихуани, і, якщо так, то які правила мають застосовуватися. Легалізація

замінить незаконне ринкове виробництво та розподіл промисловістю. Ще можуть існувати норми, що регулюють виробництво та розподіл алкоголю чи інших легальних речовин. Але основну частину торгівлі здійснювали б фермери а не злочинці. Існує багато способів лібералізації політики щодо марихуани. Є так звана модель декриміналізації канабісу, коли за дії з канабісом в невеликих кількостях передбачається адміністративна відповідальність на противагу кримінальній. Враховуючи той факт, що в нашій країні корупція поки на досить високому рівні, а кримінальна відповідальність передбачає позбавлення волі, то поліція може встановити вищу ціну за хабар ніж, якби це був адміністративний штраф чи інша легша форма покарання. Наприклад в Нідерландах використання та продаж невеликих кількостей може бути дозволено, в той час як виробництво та оптовий розподіл залишаються забороненими.

Науці досі складно відповісти на питання про ризики пов'язані з марихуаною. Деякі з цих ризиків очевидні, інші потребують додаткової перевірки, а зустрічаються і зовсім вигадані. Однозначно, марихуана може завдавати шкоди як індивіду, що її вживає персонально, так і опосередковано його сім'ї, друзям чи іншому колу оточення. Саме тому дві сторони дебатів щодо легалізації можуть посилатись на низку статей, які говорять про те що легалізація потрібна чи навпаки.

Однією з таких проблем є вплив на організм тетрагідроканабінолу — головного психоактивного елементу. Справа в тому, що саме цей компонент може негативно впливати на фізичне чи психологічне здоров'я індивідів, наприклад, при надмірному вживанні можуть розпочатись головні болі, або погіршення пам'яті. (Degenhardt, 2009) Останні тенденції вирощування канабісу показують, що кожного року масова частка цієї речовини в коноплях збільшується, тому що дилерам важливо продати товар, який сподобається споживачеві, а ефект, який марихуана дає організмові залежить саме від цієї речовини (Sides, 2015). Тобто кожного року нелегальні коноплі стають все

важчими, а юзери покуривши канабіс з більшим вмістом ТГК з меншою охотою купуватимуть слабший і цей процес буде продовжуватись. Однак рівень ТГК можна контролювати, що і відбувається коли його вирощують в легалізованих для цього умовах. Власне в медичній марихуані рівень ТГК знижують настільки наскільки це можливо, залишаючи при цьому канабіноїди, які в свою чергу мають позитивний вплив на організм. До слова, залежним від канабісу пацієнтам лікарі замінюють канабіс з високим вмістом ТГК на медичний для того, щоб побороти залежність.

Проблеми з дослідженням канабісу пов'язані також з тим, що дослідження почались відносно нещодавно, так як досить важко зробити дослідження речовини, яка фактично є забороненою. Українське законодавство зараз дозволяє робити дослідження та вирощування лише технічних сортів канабісу. Це різновиди рослини з малим вмістом ТГК і використовують її у нас для виготовлення тканини, олії та навіть будівельних матеріалів. Однак, проблеми є навіть з цими здавалося б “невинними” сортами, адже поліція не вміє визначати “на око” чи це наркотична речовина чи ні. А експертиза досі відбувається досить довго. Тому власники плантацій технічних конопель часто бувають притягнені до відповідальності не порушуючи законів держави.

Лікування або медична сфера — це та частина соціальної реальності, яка постійно потребує вдосконалення та адаптації до різного роду захворювань. На прикладі останнього року ми побачили, що може спричинити неналежна підготовка до такого роду випробувань, та те що наша система охорони здоров'я однозначно бажає кращого. В світі медичний канабіс використовують при хронічному болі, лікуванні променевою та хімію терапіями, епілпсії та ще ряд захворювань пов'язаних з нервовою системою. Також, медичну маріхуану призначають військовим ветеранам, у яких спостерігається посттравматичний синдром. Власне в Україні вже сім років відбувається неоголошена війна, наслідками якої є тисячі військовослужбовців з цим психічним розладом (Адсит,

2016) . Окрім цього медичний канабіс також виписують людям із залежністю від так званого рекреаційного канабісу, який в Україні може купити будь-яка людина в якій є доступ до інтернету. Відповідно, хоча кількість таких людей у зв'язку з тим, що цей ринок є цілковито “тіншовим” є невідомою, є підстави припускати, що потреба в медичній марихуані і в цьому сегменті є доволі високою. До того ж, легалізація медичної марихуани могла б полегити страждання людям, які мають болючі менструації (за різними підрахунками, це від 2 до 29% осіб, у яких є менструації (Ju, Jones, Mishra, 2014)): в Україні це, відповідно, від 30000 до 435000 осіб).

Насправді, проблема з чорним ринком в Україні насправді дуже значна та поширена фактично у всіх обласних центрах та великих містах. Можливо вам доводилось бачити графіті з тегами на будинку чи то стікери з тими ж тегами в транспорті (див. Додаток 3) . Таким простим рекламним способом поширюються назви інтернет магазинів, які займаються продажем заборонених законом України речовин. В числі цих речовин, очевидно є канабіс, адже це найрозповсюдженіший заборонений наркотик в Україні і іноді пацієнтам доводиться користуватись послугами такого роду чорним ринком.

Науковці закордоном постійно займаються різного роду дослідженнями, пов'язаними з забороненими в нас речовинами, що призводить до виявлення прихованого потенціалу цих рослин, який міг би застосовуватись таким чином, щоб це приносило користь суспільству. Медичний канабіс має анксиолітичну дію, тобто заспокоює, але не впливає на поведінку чи, наприклад, здоров'я печінки та мозку так, як це робить алкоголь. Так в коноплі, чи то маріхуані чи то канабісі знаходяться канабіноїди — речовини, які попри свою більш відому психоактивну дію, мають також лікувальні властивості, які активно використовують в Західних країнах при розробці ліків чи то в рекреаційних цілях. Переглядати питання легалізації канабісу почали у дев'яностих роках минулого століття в Сполучених штатах Америки. Саме там окремі штати

першими почали легалізовувати канабіс для медичних цілей. В Європейському союзі практично всі країни використовують медичний канабіс для медичних цілей. Канабіс отримав статус небезпечної речовини ще у середині минулого століття і тільки у 2020 році комісія ООН виключила канабіс для медичних цілей із списку найбільш небезпечних наркотиків. Переглядати питання легалізації канабісу почали у дев'яностих роках минулого століття в Сполучених штатах Америки. Саме там окремі штати першими почали легалізовувати канабіс для медичних цілей. В Європейському союзі практично всі країни використовують медичний канабіс для медичних цілей. Тобто на міжнародному рівні канабіс вже перестали вважати небезпечним наркотиком, а тим часом закони України не намагаються хоч якось підлаштуватись під такого роду речовину, та забороняють проводити з нею будь-які атракції. Хоча 7 квітня 2021 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову №324, яка перевела медичний канабіс зі списку небезпечних наркотиків в контрольованих. Ця постанова також передбачає дозвіл на продаж двох медичних препаратів на основі медичного канабісу, хоча один з них насправді не природного походження, а штучно створена копія марихуани. Препарати застосовуються для зняття спазмів м'язів при розсіяному склерозі та для лікування побічних ефектів хіміотерапії раку. Ціни на ці препарати досить високі навіть якщо говорити про світовий ринок препаратів з медичного канабісу.

В Україні культура коноплярства тягнеться з дуже давніх часів, його використовували як сировину та постійно вдосконалювались в цьому напрямку. Інститут луб'яних культур у місті Глухів на Сумщині досі цим займається, попри підозріливе ставлення з боку правоохоронних органів (Негода, 2021).

Зараз канабіс можна отримати за ліцензією від лікаря в двадцяти п'яти штатах США, Великій Британії, Канаді, Австралії, Нідерландах. Чилі, Данії, Австрії, Італії, Швейцарії, Польщі, Чехії, Фінляндії, Північній Македонії, Туреччині, Ізраїлі, Замбії, Зімбабве, Перу, Таїланді, Вануату та Панамі. Віднедавна медичний канабіс дозволили також в Грузії. Крім України, повністю

заборонено вживання канабісу в Білорусі, Вірменії, Угорщині, Азербайджані, Китаї, Єгипті, Ірані, Іраку, Афганістані, Йорданії, Саудівській Аравії і деяких інших країнах. Тенденції легалізації медичного канабісу говорять про те, що легалізують його частіше в країнах, де переважає демократія, і забороняють в країнах з авторитарним режимом.

Якщо говорити про дослідження, щодо думок населення про легалізацію медичного канабісу, то соціологічна група “Рейтинг” додала таке питання у дослідження оцінки медичної сфери в Україні в 2019 році. Згідно з результатами опитування, 58% всіх респондентів підтримали легалізацію медичного канабісу в країні: 30% з них цю ініціативу повністю схвалюють, а ще 28% – певною мірою виступають за це нововведення. Натомість 24% опитаних виступили категорично проти узаконення марихуани, 9% заявили, що вони більше схиляються до заборони легалізації наркотичної рослини та ще 9% не визначилися зі своєю позицією (Соціологічна група “Рейтинг”, 2019). При тому, що питання про легалізацію медичного канабісу прибрати у опитувальнику 2020 року. В ньому більшість питань стосувались ситуації з коронавірусом COVID-19. Однак, хочеться зазначити що опитування населення, щодо таких питань це, звісно, цікаво, але потрібно розуміти, що населення не може вирішувати методи, якими будуть лікувати важкохворих пацієнтів, адже навряд чи колись когось запитували про легалізацію використання того ж морфіну, опіатів чи інших сильнодіючих знеболювальних препаратів.

Перед місцевими виборами 25 жовтня 2020 року президент України Володимир Зеленський вирішив, що може дозволити собі проводити опитування прямо перед входом до виборчих дільниць. Напередодні виборів він анонсував опитувальник з п’яти питань серед яких і було питання про легалізацію медичного канабісу в Україні. Власне за законом України президент ніби не має повноважень проводити подібного роду збір інформації. Іншими словами опитувальник не має жодної юридичної сили, тому ми не вважаємо необхідним посилається на дані які зібрав Зеленський. Президент мотивував свої дії тим, що

він зможе скористатись своєю законодавчою ініціативою та подати до Верховної Ради України законопроекти тільки після того, як буде знати думку населення з приводу принаймні цих п'яти питань. Ніби то результати цього дослідження можуть підкріпити його власні законопроекти перед депутатами, які на даний момент представляються більшою мірою партією “Слуга народу”, яка, очевидно, прийме будь-яку ініціативу президента. Тому не дуже зрозумілою є мотивація Зеленського проводити це опитування, враховуючи ще той факт, що жодних кроків у вирішенні цих п'яти питань і зокрема легалізації медичного канабісу не було здійснено, а риторика президента і далі залишається незмінною в цьому питанні: “Не на часі”.

За словами колишньої виконуючої обов'язки міністерки охорони здоров'я Уляни Супрун в Україні близько 2 мільйонів пацієнтів, яким міг би допомогти медичний канабіс у боротьбі з болем, нудотою після хіміотерапії та іншими хворобами чи то симптомами. (Супрун, 2019) В галузі охорони здоров'я є таке поняття як медицина болю. Біль — це дуже неприємний симптом багатьох хвороб та іноді навіть наслідок самого лікування, тому лікарі та фармацевти вже давно шукають та експериментують з різного роду препаратами, які мали б забирати біль та завдавати якнайменше шкоди організму. В Україні в цьому напрямку зупинились на штучних опіатах, які є наркотичними речовинами та виписуються за рецептом.

Отож, з однієї сторони в нас є ліки, які можуть допомогти, а в деяких випадках тільки вони і допомагають, а з іншої сторони страх населення до заборонених державою наркотиків, який заважає почати лікування пацієнтів.

1.2 Медіа

Медіа - це частина соціальної реальності, яка відображає суспільні настрої та може їх диктувати. Саме тому їх потрібно моніторити та досліджувати: яку інформацію вони подають, як її подають та як її можуть сприймати

споживачі. Соціологи займаються дослідженням медій вже більше ніж півстоліття. Медіа - це газети, радіо, телебачення та інтернет. Сьогодні моніторити та перевіряти інформацію, яку вони подають стає дедалі важче, тому, що різні медіа випускають досить велику кількість контенту. Державна служба статистики підрахувала, що в Україні близько 28 мільйонів користувачів інтернету та 3 мільйонів користувачів телебачення станом на 2019 рік (Державна служба статистики, 2019). В населення з'являється все більше засобів отримання інформації, смартфони з доступом до інтернету стають доступнішими. В Україні, як в одній з пострадянських країн телевізор досі займає почесне місце в значній кількості домів. Однак дослідження медій в Україні бажає бути кращим, адже досліджень та дослідників не так багато, однак ми спробуємо досліджувати саме українські медіа, через призму теорій, які прийшли до нас від вчених, які займались саме дослідженням медій в інших країнах та спробуємо застосувати їх до кейсу легалізації медичного канабісу.

Французький соціолог та філософ П'єр Бурдьйо називає свою концепцію “структуралістським конструктивізмом” та намагається пояснити те, яким чином встановлюються зв'язки між об'єктивними структурами та діями індивідів. Власне зв'язок між ними відбувається в дві сторони: структури детермінують дії індивідів, а соціальні практики індивідів в свою чергу конструюють самі структури. Поля, за Бурдьйо, це структуровані простори, в межах яких взаємодіють актори і структури. Кожне з таких полів мають власні “правила гри” в середині поля, можливості для дій, запобіжники для дій акторів, які в цьому полі задіяні та системи покарань, за ці дії. Поле змушує акторів діяти в його, вже існуючих рамках, але актори можуть впливати на поле, та навіть перетворювати його. Власне цим автор намагається показати, що актори не є просто носіями системи, а якщо їх так можна назвати, активними учасниками. Ще одне поняття, яке Бурдьйо використовує при поясненні зв'язків між полями та акторами це габітус — “система стійких набутих диспозицій” Власне це те, що дозволяє

активним акторам бути як продуктом чи то частиною системи, так і її редакторами. Габітус — це результат того, як соціалізувався той чи інший індивід в межах свого поля. Власне, габітус не забирає в індивіда можливість діяти креативно чи інновативно, однак вирватись з системи поведінкових норм і правил, які набув індивід під час становлення себе як особистості. Крім, цього можливості дій актора залежать від його власного капіталу, який автор розділяє за формами:

- Економічний капітал — фінансові можливості індивіда, користуючись якими, він полегшує для себе шлях до власної мети
- Культурний капітал — знання засвоєні в процесі соціалізації індивіда, які він може підтвердити титулом, званням, посадою.
- Соціальний капітал — це мережа знайомств індивіда, які він може використовувати для досягнення власних цілей.
- Символічний капітал це поєднання всіх вищезгаданих форм капіталу, які формують рейтинг індивіда в суспільстві. Чим краще капітали будуть взаємодіяти, тим краще індивід буде досягати власних цілей та його будуть все більше поважати і цінувати інші індивіди.

Власне медіа, мають досить великий символічний капітал, що дає їм змогу в рамках свого поля здійснювати маніпуляції, жертвами, яких стають глядачі, тобто актори цього ж поля з меншим капіталом, а в результаті з меншими можливостями проти медій. Тобто коли медіа говорять про те, що медичний канабіс — це наркотик, то велика частина учасників цього поля будуть думати, що це беззаперечна правда, враховуючи, те що у автора такої тези набагато більший авторитет та багаж знань ніж у них, хоча насправді це може бути зовсім не так.

Однією з теорій щодо медіа є теорія Сандри Болл-Рокіч та Мелвін Дефлера, яка говорить про те, що чим більш індивід покладається на засоби масової

інформації, тим більше ЗМІ означатимуть для нього та, він буде більше опиратись на погляди, які вони транслюють. Взагалі, вчені дійшли до власної моделі комунікації, яка включає в себе джерело інформації, відправника, канали, отримувача та ціль. Модель представляє собою замкнене коло, в якому інформація відправляється отримувачу, та повертається через канал зворотного зв'язку. Тобто інформація в цій моделі робить повне коло та процес зациклюється і відбувається регулярно. Ця теорія дає нам базове розуміння того, як медіа вплетені в соціальну реальність, та яким чином відбувається зв'язок, який і є комунікацією між медіа та їхніми споживачами. Окрім цього, варто зазначити що теоретично медіа впливають навіть на тих, хто не споживає їхні продукти напряду, але і на суспільство в якому воно безпосередньо працює.

Елізабет Ноель-Нойман — німецька дослідниця, яка також займалася теоріями комунікації, висунула власну теорію, яка має назву “Спіраль мовчання” (“The spiral of silence”). Дослідниці стало цікаво чому одні індивіди висловлюють свою думку публічно, а інші вибирають мовчати. Вона припускає, що у індивідів з'являється страх перед реакцією більшості, тобто коли думка є менш популярною ніж у більшості, то людина швидше обере замовчати цю думку ніж висловити, так як після цього їй можуть загрожувати соціальні санкції та покарання (Noelle-Neumann, 1974) . Люди сліdkують одні за одними, щоб знати, які думки популярні. До індивідів з непопулярними думками застосовують “ізоляційний тиск”, через який люди і починають замовчувати свої думки. Медіа можуть зіграти ключову роль у тому, що люди сприймуть як домінуючу думку. Оскільки на державному рівні марихуана є забороненою речовиною, то домінуючою є думка про те, що медичний канабіс варто залишити під заборною, тому що його потребує меншість населення. Люди, які підтримують легалізацію швидше замовчуватимуть цю ідею, щоб не бути стигматизованими, як споживачі наркотиків.

Концепція, яка має назву “Гіпотеза про розрив в знаннях” (knowledge gap hypothesis) намагається пояснити нам нерівність в знаннях які індивіди отримують через медіа на структурному рівні. Вчені, які займались цією концепцією говорять про те, що “зі збільшенням припливу масової інформації в соціальну систему групи населення з більш високим соціально-економічним статусом, як правило, отримують цю інформацію швидше, ніж групи з більш низьким соціально-економічним статусом, так що розрив в знаннях між цими групами прагне швидше до збільшення, ніж до зниження”(Tichenor, Donohue, Olien, 1970). Наприклад, вчені провели дослідження щодо телебачення, яке показало, що користувачі, які активно користуються телебаченням краще розбираються в політиці, на відмінно від менш активних користувачів (Jerit, Varabas, Volsen, 2006). Пізніше, було дослідження щодо інтернету та охорони здоров’я, яке показало, що цей тип медіа робить населення більш свідомим в питаннях охорони здоров’я (Shim, 2008). Ця “гіпотеза про розрив у знаннях” не стверджує, що сегменти населення нижчого статусу залишаються абсолютно не інформованими (або що бідні на знання бідніють в абсолютному сенсі). Натомість, припущення полягає в тому, що зростання знань є відносно більшим серед сегментів вищого статусу. Таким чином, гіпотеза про "розрив у знаннях", судячи з усього, пропонується як фундаментальне пояснення очевидної невдачі масової публічності в інформуванні громадськості. Тобто якщо ми застосуємо її до нашого конкретного випадку, то можна сказати, що люди, які рідко користуються телебаченням можуть один раз натрапити на сюжет, в якому дізнаються про те, що медичний канабіс не відрізняється від наркотиків і їхнє уявлення буде дещо викривленим.

Іншою теорією, яка може дати розуміння зв'язку між медіа та суспільством — це agenda setting. Теорія говорить про те, що медіа не можуть змусити глядачів якось думати про що, але можуть змусити думати про щось (Dragu, Tiberiu, Xiaochen Fan, 2016) . Тобто люди, які дивляться новини не завжди включають

критичне мислення, а часто дивляться і слухають їх як фон чи то шум і можуть зрозуміти те, що хм намагається сказати ЗМІ дуже по різному. При цьому глядач намагається фільтрувати те, що говорить медіа і робить це теж у свій спосіб, через що інформація викривляється чи спотворюється. Однак, чим більше посилив від медіа з однією і тією ж проблемою, тим більш важливою вона постає в очах глядача. Пізніше теорія розвинулась і в ній з'явилося поняття «орієнтування на ефекти», яким автори пояснювали те, що медіа не залишаються виключно в власному полі (Maxwell, McCombs, Shaw, Weaver, 2014). Глядачу потрібні життєві орієнтири, які він може запозичити з інформації поданої в медіа та його аналізу. Після того, як глядач отримав інформацію, то він може захотіти нею поділитись, а з цього вже створюється інша інформація, яка могла бути не тою, яку отримав перший глядач. Вона зможе рухатись далі, трансформуватись чи змінюватись. До її основи будуть додаватись оцінки людей, які її розповідатимуть і цей процес досить важко зупинити. Після цього всього шляху інформація потраплятиме назад до медіа, адже вони відтворюють громадську думку. Якщо ця теорія працювала ще 40 років тому, то зараз у світі цифрових технологій та з постійним ростом швидкості інформації цей процес може відбуватись постійно і дуже швидко (Neuman, Guggenheim, Jang, Bae, 2014). Глядач новин, який отримав там нову інформацію, може зайти в соціальну мережу, наприклад Facebook чи Twitter та написати там пост, який прочитає його друг та зробить свої висновки у цьому питанні і розкаже це блогеру, якого в свою чергу дивляться представники медіа, які були прешоджерелом, та зроблять сюжет, який вже побачить інший глядач і запустить цей процес спочатку. Мова йде про те, що медіа не закінчуються просто на клієнті, який отримав свій товар, медіа це постійний процес, вслідкувати за яким стає дедалі складніше. Власне за допомогою цієї теорії ми зможемо подивитись на те, як ЗМІ поєднують у своїх випусках медійні образи медичного канабісу та наркотиків, тобто теми, які

чомусь не мали б так гостро перетинатись зазвичай звучать в одному сюжеті новин.

Існує ціла низка теорій, які можна застосовувати при вивченні медій та громадської думки. Зрозумілим стало те, що ці поняття безпосередньо пов'язані та взаємозалежні, тому не потрібно намагатись їх розділяти, а подивитись на них в їхньому звичному середовищі. Також не потрібно забувати про те, що медіа — це процес, який постійно відбувається та пришвидшується, що змушує нас як дослідників робити розрізи, які б показували його в конкретному місці в конкретний час.

Теоретична інтерпретація базових понять

Медичний канабіс — це спеціально виведені сорти рослини канабісу, які містять в собі не значну кількість психоактивних речовин (тетрагідроканабінолу) і при тому велику кількість речовин, які діють на нервову систему, заспокоюючи її, а також знімають різні види болі. За кордоном з медичного канабісу виготовляють різного роду ліки, та виписують пацієнтам. В Україні медичний канабіс під такою ж заборonoю як і звичайний.

Канабіс — рослина, яка має психоактивну дію на організм та може викликати залежність. В Україні відноситься до списку найнебезпечніших наркотиків, що означає заборону будь-яких маніпуляцій з цією речовиною. Канабіс класифікують на медичний, рекреаційний та технічний залежно від набору сполук, які містяться в рослині.

Легалізація — переведення в правове поле дії предмета, об'єкту, діяльності, бездіяльності, які карались на законодавчому рівні чи то на рівні суспільної думки .

Медіа — засоби комунікації або інструменти які використовують для зберігання і передачі інформації.

Медійні образи — образ того чи іншого явища чи предмету, який транслює один з каналів засобів масової інформації.

Розділ 2. Методологічна частина дослідження

В рамках нашого дослідження ми не будемо намагатись дублювати наявні кількісні опитування, щодо легалізації медичного канабісу в Україні, а спробуємо подивитись на те, який медійний портрет в цієї історії. Медіа можуть досить сильно впливати на ставлення, саме тому потрібно моніторити та аналізувати інформацію, яку вони подають, та як вони її подають. Власне, питання легалізації медичного канабісу часто піднімається в ЗМІ, тому що тема часто викликає дискусії і коли це ще й заборонена речовина, то і тема стає забороненою, а рейтинги програм, які ілюструють щось табуйоване переважно високі.

Ми поділили повідомлення, які подають медіа у свої випусках на ті, що говорять про підтримку та ті, що говорять про непідтримку виокремили причини чи то аргументи, які вони використовують для пояснення тої чи іншої позиції. Також є група кодів, яка має назву “Інше”, туди ми віднесли повідомлення, які не підпадають під підтримку чи непідтримку.

Підтримка:

- Канабіс — це ліки

Власн, сюди ми відносили цитати, які кажуть про те, що канабіс можна застосовувати в лікувальних цілях.

- Міжнародний досвід

До цього коду підпадали аргументи в підтримку медичного канабісу, які апелюють до досвіду інших країн, які вже провели легалізацію медичного канабісу.

- Зменшення нелегального обігу

Це про те, що одним з результатів легалізації буде зменшення чорного ринку рекреаційного та медичного канабісу.

- Науково-дослідницький потенціал

Це повідомлення, які апелюють до того, що вчені та фермери не можуть займатись розвитком та дослідженнями пов'язаними з медичним канабісом, тому власне втрачається потенціал науки в цьому напрямку.

Непідтримка:

- Канабіс — це наркотик

Це повідомлення, які висловлюють непідтримку легалізації медичного канабісу, апелюючи до того, що канабіс — це наркотична речовина.

- Проблема регулювання і контролю

Цей код заперечує легалізацію, у зв'язку з тим, що буде важко проконтролювати легальний ринок продажу медичних препаратів на основі канабісу і всі почнуть курити марихуану.

- Неактуальність

Досить часто говорять про те, що такі питання як легалізація “не на часі” і саме про таку позицію цей код.

Інше:

- Легалізація сьогодні

Сюди потрапили повідомлення, в яких медіа говорять про те, що канабіс вже легалізований, або легалізація на фінальному етапі реалізації.

- Наркотики в сюжетах про медичний канабіс

Сюди ми додали повідомлення про наркотичні засоби, які зустрічаються у сюжетах про медичний канабіс.

- Порівняння з легальними наркотиками

В цьому коді йдеться про повідомлення, які порівнюють канабіс з легальними в Україні наркотиками на зразок алкоголю та нікотину.

Тема. Ставлення мешканців сучасної України до легалізації медичного канабісу

Мета: З'ясувати, якими є панівні медійні образи легалізації медичного канабісу в Україні

Об'єкт дослідження за критерієм носія проблеми — мешканці сучасної України

Об'єкт дослідження за критерієм загальної проблеми — ставлення до легалізації медичного канабісу

Предмет дослідження — панівні медійні образи легалізації медичної марихуани в сучасній Україні

Завдання:

- дослідити теорії, які пояснюють як працюють медіа обрати теоретичний підхід для дослідження образу легалізації медичного канабісу в медіа;
- відібрати відео сюжетів новин для контент аналізу;
- транскрибувати відео;
- розробити інструкцію до контент аналізу;
- провести кодування;
- здійснити контент-аналіз;
- з'ясувати як медіа показують образ легалізації медичного канабісу;
- з'ясувати як медіа можуть змішувати образи медичного канабісу та наркотиків;
- зробити висновки.

Гіпотези дослідження:

1. ЗМІ змішують медіа образи медичного канабісу та наркотиків;

Ця гіпотеза про те, що медіа готуючи матеріали до своїх випусків часто не думають про те, який вплив має інформація, яку вони намагаються представити глядачам має подаватись відповідно до контексту в якому перебуває предмет, який став об'єктом сюжету ЗМІ. Коли в одному випуску поєднують теми “медичного канабісу” та “наркотиків” то очевидно, що образ першого буде віддавати негативним забарвленням, через образ другого.

2. Про марихуану говорять, як про наркотик з якого ти переходиш на “важчі” наркотики (т. зв. gateway drug);

Ця гіпотеза про те, що ЗМІ при згадці про канабіс згадують цілу низку наркотиків, серед яких представляють глядачам найнебезпечніші різновиди на зразок інекційного героїну чи то кокаїну. Цим самим, надаючи всьому сюжету негативніше забарвлення ніж є насправді, адже не всі споживачі марихуани переходять на “важчі” наркотики.

3. Вживання марихуани та її легалізацію в будь-якому вигляді в сюжетах фреймлять як моральну проблему.

Легалізацію марихуани можуть порівнювати з легалізацією азартних ігор та проституцією, через що вона стає явищем, яке асоціюється з такими, що здебільшого засуджуються суспільною думкою.

4. Про алкоголь, нікотин, каву та цукор не говорять, як про наркотичні засоби

Згадуючи досить великий перелік наркотичних засобів у випусках про медичний канабіс, медіа не наводять в приклад речовини, які викликають фізичну залежність, а велика кількість таких речовин цілком легальна та дозволена для продажу.

Емпіричний розділ

Ми провели кодування та отримали набір повідомлень для кожного з кодів. Відразу хочеться наголосити на тому, що на нашу думку вибірка відеосюжетів досить мала, для того щоб говорити про репрезентативність цих даних для усіх медіа, однак можемо спробувати зрозуміти основні тенденції та подивитись на якість цих повідомлень: те, як саме медіа розкривають тему легалізації медичного канабісу.

Повідомлень про підтримку легалізації більше ніж про непідтримку: про підтримку 76, а про непідтримку 41 (Див. Додаток 2). При цьому різниця насправді не така велика, враховуючи те, який масив було використано. Крім цього хотілося б наголосити, що практично у всіх окремих сюжетах звучать слова як підтримки, так і непідтримки. Це говорить про те, що медіа або не визначились зі своєю позицією або не хочуть показувати свою однозначність, намагаючись продемонструвати нібито нейтральну, об'єктивну позицію, але знову ж таки змішують контексти, які нібито не мали б змішуватись, а саме медичний канабіс та наркотики. Також серед відео є два випадки коли досить таки популярні політики намагаються висловити свою позицію. в цьому питанні: Юля Тимошенко та Володимир Зеленський.

Юля Тимошенко: ...Тепер я скажу вам заради чого проведені всі ці гучні речі, і яке питання, єдине, яке потрібно їм легалізувати о таким чином незаконного опитування. Це питання легалізації, як вони сказали, канабісу для медичних цілей. По-перше, щоб люди знали канабіс — це марихуана. Це конопля, дорогі друзі. Це наркота.

Володимир Зеленський: По-перше це не наркотики. По-друге, люди наші не такі дурні, як вам здається. Вибачте, будь ласка, люди повинні читати, люди маються сьогодні всі джерела отримувати інформацію. Нехай читають, нехай отримують інформацію, нехай зрозуміють, що це

важливо. Важливо це ввести. Не треба говорити і брехати про які там наркотики. До речі, коли ми говоримо про наркотики і про роботу правоохоронних органів, так от в питанні контрабанди, наркотиків правоохоронці і служба безпеки України працюють дуже добре. Але це не про медичний канабіс

Тут можемо побачити, що в одному випадку медичний канабіс прямо називають наркотиком, а в іншому ніби то намагаються донести думку про те, що це не наркотик, але при цьому прив'язують до цього правоохоронні органи та боротьбу з наркозлочинністю, хоча по суті — це дві різні теми.

Ще одне цікаве поєднання тем у випску про медичний канабіс, який починається з наступних слів:

Так горить майже 10 тон кокаїну в Капуверде, там затримали російських моряків з 9,5 тонами речовини. А поліція Португалії затримала вже українських моряків з 2,5 тонами кокаїну на суму 143 мільйони доларів. Взагалі спецоперації із наркокур'єрами відбуваються фактично кожного тижня та великі гроші роблять свою справу.

Навряд чи глядач після такого початку сюжету буде думати про легалізацію ліків для людей, які хворіють на епілепсію чи лікуються від раку.

Власне можемо говорити про те, що гіпотеза про змішування медійних образів доведена, але для точнішого та репрезентативного результату потрібно працювати з більшим масивом відео-сюжетів.

Наступна гіпотеза про те, що про марихуану говорять як про “перший” наркотик, який відкриває двері у світ наркоманії та відповідно більш важких наркотиків. Насправді таких повідомлень невелика кількість, але все ж вони є. Наприклад, слова голови нацполіції.

Ігор Клименко: У нас діти починають приймати легкі наркотики з 11 років. 14-15 років — це вже важкі наркотики. Тому до цього питання потрібно підходити жорстко

Крім цієї цитати, хотілося б також надати думку міністра внутрішніх справ Арсена Авакова.

Арсен Аваков: Потому что марихуана — это открытая дорога к более тяжелым наркотикам. Это мое мнение. Я считаю, что многие страны, которые сейчас либерализовали эту ситуацию, кое-кто и жалеет уже. И тут не надо торопиться. Мне говорят: “Знаешь, ты не понимаешь. Мы сейчас тогда всю Украину засеем марихуаной. Это такие деньги. Это и спасет нашу экономику”. Это ложь. Это не спасет нашу экономику. Это просто создаст и без того в нашей непростой жизни дестабилизацию и тягу к более сильным наркотикам. Я против. Это мое мнение.

Власне, коли такі цитати подаються у випусках про медичний канабіс, то зрозуміло, що марихуана буде сприйматись як “gateway drug”, навіть при тому, що мова йде виключно про лікувальну рослину. Але гіпотезу можна назвати частково підтвердженою, оскільки в основому говорять просто як про наркотик, не уточнюючи початок шляху до наркоманії.

Взагалі хотілося б зазначити, що поліція надзвичайно часто з'являється у сюжетах про медичний канабіс. З однієї сторони це дуже дивно, адже поліція навряд чи компетентна у питання, що стосуються легалізації тих чи інших медичних препаратів, а з іншої все стає зрозумілим, якщо враховувати той факт, що медичний канабіс та наркотики в українських ЗМІ фактично нероздільні теми. В одному з сюжетів продавець рекреаційного канабісу згадує про мотивацію поліції бути зацікавленими у темі наркотиків.

Я тільки за легалізацію. Це розв'яже всі руки. Всі перестану боятися, ходити по цих “мутках”. Інколи приймали та забирали велику кількість.

Півкіло наприклад. Але все вирішувалось на місці. Поліція забирала все. Мовляв дістанеш ще, продаси і з тебе 70% від заробітку. Ось так продовжувалось рік, два, три. Не могли з цього кола вибратись, і вони стоять на лічильнику. До тих пір, поки поліції це вигідно.

Тобто ми бачимо, що поліція не тільки вимагає хабар, а й змушує продавати на чорному ринку канабіс, при тому в досить таки пристойній кількості. Ми можемо тільки уявити, які схеми чорного заробітку відбуваються в правоохоронних органах на вищих рівнях ніж районний відділ поліції. Звісно, що такий випадок не одиночний, але про схожі дізнатись доволі важко, оскільки мало хто після залякувань зможе поділитись такою інформацією з громадськістю. Поліція ж продовжує блокувати будь-які кроки в напрямку легалізації як медичного так і рекреаційного канабісу і при цьому отримує реальні прибутки з чорного ринку наркотиків.

Якщо говорити, про третю гіпотезу: легалізацію, як морально-етичну проблему, то потрібно наголосити, що в медіа рідко порівнюють медичний канабіс саме з морально-етичними проблемами. Попри це говорять переважно так, ніби бояться самої теми, що вже говорить про якісь моральні застереження. Але хочеться також зазначити, що ті, хто підтримують легалізацію часто намагаються пояснити деякі міфи, що легалізації, щоб забрати ці самі застереження у населення. Наприклад, міф про те, що після легалізації всі почнуть курити.

Олександр Опанасенко: Звісно є міфи, що всі почнуть курити коноплі на кожному куті. Я хочу сказати, що це краплі, льодяники є спреї і ще багато чого іншого і ще багато іншого і це не про куріння.

Проте пояснюють міфи також не часто. Проте навіть це говорить про неабиякий прогрес порівнюючи з часами, коли про марихуану взагалі не

говорили в українських медіа. Мало також говорять про легалізацію немедичної марихуани, а з нею часто використовують аргументи про підняття економіки та наводять в приклад легалізацію проституції та азартних ігор наприклад. Тому поки ця гіпотеза залишається не підтвердженою.

Щодо порівнянь марихуани з легальними в Україні наркотичними засобами, то серед нашого масиву тільки в одному випадку, коли журналіст брав інтерв'ю в перехожого, той сказав що алкоголь — це краще ніж марихуана.

Респондент: Категорично проти. Лучше сігарету скурити і стакан водки випити.

В інших випадках про алкоголь та нікотин або взагалі не згадують, або говорять про те, що марихуана має більше плюсів ніж легальні в нас наркотики.

Оскільки тривалий час марихуана була під заборонаю, бракує експертних досліджень. Але наявні вказують на те, що негативу менше ніж від алкоголю.

Власне дивним є те, що ці речовини не порівнюють, адже алкоголь та нікотин надзвичайно популярні в Україні наркотики та є дослідження, які доводять, що смертність від цих наркотиків в світі вища ніж від марихуани.

Якщо говорити про мотивацію підтримки легалізації, то найчастіше в медіа говорять про те, що канабіс — це лікарський засіб, який потребує велика кількість населення. Часто апелюють до досвіду інших країн, які вирішили це питання на користь легалізації. Менше говорять про науковий потенціал та зменшення чорного ринку (Див. Додаток 4)

При поясненні позиції проти легалізації найчастіше апелюють до того, що канабіс – це наркотик, тому медичний канабіс не можна легалізувати. Також про

те, що після легалізації не можна буде проконтролювати обіг речовини. Ще говорять про те, що проблема легалізації зараз «не на часі».

Також цікавим є те, як медіа подають свої новини. Наприклад новина про постанову кабміну, яка дала дозвіл на продаж двох експортних препаратів починається так:

Медичний канабіс більше не під заборону

По - перше, люди які чекають на легалізацію через те, що не можуть лікуватись іншим чином можуть подумати, що їм насправді буде жити простіше, хоча експерти називають постанову профанацією, оскільки доступними стали всього два препарати, які дорого коштують та тільки один з них на натуральній основі.

По- друге, люди які думають, що медичний канабіс – це наркотик, можуть уявити собі, що з цього моменту в Україні буде дозволено курити коноплі. Можливо, медіа слід бути обережнішими у сценаріях своїх випусків.

Також варто відзначити, що у багатьох сюжетах різних каналів часто з'являються одні і ті ж персонажі, наприклад дівчата Софійка та Юліана з'являються у різних випусках, де показують їхній побут та як важко сім'ї справляються з непростими життєвими обставинами, коли доводиться порушувати закон, для того, щоб лікувати власну дитину. Також незмінним героєм випусків є Олександр Опанасенко, автор законопроекту про легалізацію, та депутат Верховної Ради України у минулому скликанні, якого запрошують всі телеканали для того, щоб він розповідав про законопроект та розвіював стереотипи про медичний канабіс. Мало при цьому наводять як приклад учасників АТО на сході України, але це може бути зв'язано з тим, що вони не дуже хочуть ділитися своїми проблемами з психічним здоров'ям, оскільки поки що в Україні складно розповідати про такого роду проблеми, адже це чомусь вважається неприйнятно.

Жодного разу у випусках не було згадано про канабіс, як про замітник елементарних знеболюючих, які можна застосовувати при головному болі, болі

в кишечнику чи менструальних болях. Медичну марихуану зображають як ексклюзивний препарат, який використовується у крайніх випадках та коштує задорого для того, щоб використовувати його замість «Анальгін».

Загалом, вдалось провести контент аналіз повідомлень, які ілюструють картину образу легалізації медичного канабісу в медіа. Для кращої репрезентативності даних потрібно зробити більшу вибірку відео, однак потрібно наголосити, що у багатьох випусках повідомлення починають повторюватись, а це може означати, що і з більшою вибіркою набір повідомлень буде приблизно такий же.

Висновки

Медичний канабіс — не нова для України тема. Обговорення та дискусії в різних полях відбуваються вже досить давно, але попри дискусії всі процеси пов'язані з законодавчими ініціативами досі стоять на місці.

В нашому дослідженні ми намагались зрозуміти те, яким чином ця речовина постає для українців в медійному полі, адже воно може впливати на формування громадської думки. Засоби масової інформації часто розбавляють свої ефіри сюжетами з питаннями на які не можна відповісти однозначно і наше одне з таких.

Ми побачили, що медіа, намагаючись пояснити населенню позиції прихильників та противників легалізації часто можуть зіграти в «злий жарт» зі своїми глядачами, які не завжди уважно та критично дивляться випуски новин. Якщо говорити про результати дослідження, то вони показують, що медіа часто використовують в одному і тому ж сюжеті поняття медичного канабісу та наркотиків, що може підштовхнути глядачів до думки, що це одне і теж. Це можна пояснити тим, що кожного разу коли хтось піднімає питання легалізації медичного чи рекреаційного канабісу, то всі переживають про те, як до цього будуть ставитись правоохоронні органи, ніби то вони мають вирішувати чим лікувати людські органи. Звідси можна почати думати про те, що правоохоронні органи користуються для власного прибутку функціонуванням такої великої, дорогої та практично недосліджуваної структури як чорний ринок наркотиків. І це в той час, коли в майже двох мільйонів людей немає офіційних ліків, які могли б допомогти.

Також, хотілося б. зазначити, що в українських медіа алкоголь та нікотин дуже часто відокремлюють від наркотиків. Ніби то, якщо це дозволено для купівлі та продажу, то це не наркотик, а якщо це заборонено (навіть якщо ліки) то це наркотик, а ті хто його споживає – наркомани. Цікаво, що було б, якщо в

нашому суспільстві було б прийнято називати наркоманами алкоголіків? Можливо дорожньо-транспортних пригод кожного року було б менше.

Також, можемо зробити висновок про те, що медіа в першу чергу намагаються зробити резонанс для того, щоб отримати перегляди та обговорення. Але не завжди популярні сюжети доносять до глядачів достовірну інформацію. Однак, деякі ЗМІ все ж на правильному шляху до того, щоб подавати максимально об'єктивну та правдиву позицію, хоча їхня популярність поки на досить низькому рівні.

Дослідження потребує більше кількісних даних для кращої репрезентативності. Можна було б ще поділити на окремі медіа та зробити хронологічний розріз для того, щоб побачити динаміку зміни медійного образу медичного канабісу, оскільки існує гіпотеза, що за останні п'ять років медіа висвітлюють проблему більш нейтрально ніж це було раніше. Однак, технічно важко знайти відео-сюжети про медичний канабіс, які були на телебаченні до Революції Гідності.

Завершити хотілося б тим, що зараз у Верховній Раді України лежить черговий законопроект про легалізацію медичного канабісу, який ще має пройти два читання, після чого висунутись на голосування. Його називають «Законом для Софійки», відсилаючись до дітей, в яких кожного дня відбуваються десятки приступи епілепсії, зупинити які можуть препарати на основі медичного канабісу.

Список джерел та літератури

1. Anthony JC. The epidemiology of cannabis dependence. In: Roffman RA, Stephens RS, eds. *Cannabis Dependence: Its Nature, Consequences and Treatment*. Cambridge, UK: Cambridge University Press; 2006:58-105.
2. Marijuana legalization : what everyone needs to know / Jonathan P. Caulkins, Beau Kilmer, Mark A. R. Kleiman. Description: Second edition. | New York, NY: Oxford University Press, 2016.
3. World Drug Report [Електронний ресурс] // United Nations. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://wdr.unodc.org/wdr2020/index.html>.
4. Hall W, Degenhardt L. Adverse health effects of non-medical cannabis use. *Lancet*. 2009
5. Sides H. Science seeks to unlock marijuana secrets. *National Geographic Magazine*. 2015 Jun
6. Ритцер Дж. Современные социологические теории [Текст] / Дж. Ритцер. — СПб. : Питер, 2002.
7. Noelle-Neumann, Elisabeth. "The spiral of silence a theory of public opinion." *Journal of communication* 24.2 (1974)
8. Tichenor, P.A.; Donohue, G.A.; Olien, C.N. (1970). «Mass media flow and differential growth in knowledge». *Public Opinion Quarterly*. 34
9. Jerit, J.; Barabas, J.; Bolsen, T. (2006). «Citizens, knowledge, and the information environment». *American Journal of Political Science*. 50
10. Shim, M. (2008). «Connecting Internet uses with gaps in cancer knowledge». *Health Communication*. 23
11. Hall WD, Pacula RL. *Cannabis Use and Dependence: Public Health and Public Policy*. Cambridge, UK: Cambridge University Press; 2003
12. Abrams, D. and Guzman, M. (2015), Cannabis in cancer care. *Clin. Pharmacol. Ther.*, 97

13. Гогілашвілі О. Привітання з Новим роком [Електронний ресурс] / Олександр Гогілашвілі // Facebook. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://youtu.be/N6mnCTunW5w>.
14. Набока М. Що таке Даркнет і чи варто його боятися [Електронний ресурс] / Марічка Набока // Радіо Свобода. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: Що таке Даркнет і чи варто його боятися.
15. Адсит К. Посттравматичний стресовий розлад, ПТСР (Коли війна приходить в дім, частина 5) [Електронний ресурс] / К. Адсит, Р. Адсит // Життя після АТО. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://life-after-ato.com.ua/post/864>.
16. Hong Ju, Mark Jones, Gita Mishra, The Prevalence and Risk Factors of Dysmenorrhea, *Epidemiologic Reviews*, Volume 36, Issue 1, 2014, Pages 104–113, <https://doi.org/10.1093/epirev/mxt009>
17. Кабінет Міністрів України Постанова №324 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-pereliku-narkotichnih-zasobiv-psihotropnih-rechovin-i-prekursoriv-i070421-324>.
18. Негода Т. Бізнес на коноплях: від заборони до передової галузі [Електронний ресурс] / Тетяна Негода // Укрінформ. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3173980-biznes-na-konoplakh-vid-zaboroni-do-peredovoi-galuzi.html>
19. Оцінка медичної сфери в Україні [Електронний ресурс] // Соціологічна група "Рейтинг". – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenka_medicinskoj_sfery_v_ukraine_21-29_maya_2019_goda.html.
20. Супрун У. Як медичний канабіс полегшує страждання пацієнтів [Електронний ресурс] / Уляна Супрун. – 2019. – Режим доступу до ресурсу:

<https://suprun.doctor/zdorovya/yak-medichnij-kanabis-polegshue-strazhdannya-pacientiv.html?=-page867>

21. Кількість абонентів зв'язку на 1 січня 2019 року [Електронний ресурс] // Державна служба статистики. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
22. Maxwell E. McCombs, Donald L. Shaw & David H. Weaver (2014) New Directions in Agenda-Setting Theory and Research, *Mass Communication and Society*, 17:6, 781-802, DOI: 10.1080/15205436.2014.964871
23. Russell Neuman, W., Guggenheim, L., Mo Jang, S., & Bae, S. Y. (2014). *The Dynamics of Public Attention: Agenda-Setting Theory Meets Big Data*. *Journal of Communication*, 64(2), 193–214. doi:10.1111/jcom.12088

Додатки

Додаток 1. Транскрипт відео-сюжетів

1. *Новини України: медичний канабіс виключили з переліку заборонених наркотичних речовин (9.04.2021) 1+1* <https://tsn.ua/video/video-novini/novini-ukrayini-medichniy-kanabis-viklyuchili-z-pereliku-zaboroneni-narkotichnih-rechovin.html>

Медичний канабіс більше не під забороною. Кабмін легалізував деякі препарати на основі канабісу, ухваливши постанову, якою виключив їх із переліку заборонених наркотичних речовин. Поки що дозволили використання тільки двох препаратів: Набілону, який допомагає уникнути нудоти, що є побічним ефектом хіміотерапії, та Набіксимолсу, який знімає спазми при розсіяному склерозі. Правда коштують ці препарати надзвичайно дорого: від 640 до 2000 доларів, при цьому потребують ці препарати за підрахунками активістів близько двох мільйонів пацієнтів.

2. *Біля Верховної Ради планується акція на підтримку марихуани з лікувальною метою (25.01.2021) 1+1*

<https://youtu.be/tvktReTzaTs>

Наркотики чи ліки ?

Воно не виліковує людину, але воно забирає побічні ефекти (автор законопроекту про легалізацію)

Медичний канабіс в Україні все ближчий до легалізації

Активіст: В Україні ці технології повинні бути доступні і відкладати їх не можна

Чи вдасться проконтролювати обіг препаратів з марихуани?

Маленькій Юліані 8, а її розвиток зупинився на 3 місяцях.

Мама: Енцефаліт і епілепсія

Цю розову ми записували в вересні, коли в Україні активно заговорили про легалізацію медичного канабісу

Мама: Нам кажуть, що ми не готові? Хто не готовий ? Ми з дитиною готові, але вимушені чекати

У 14 країнах світу марихуану вже легалізували для медицини, а у 30 вона дозволена частково. А в Україні пацієнти часто ризикують купуючи канабіс на чорному ринку, або їдучи за кордон

Зараз багато українців виїжджає до Польщі, багато передають через кордон сам екстракт. Це незаконно (автор законопроекту про легалізацію)

Зараз у ВР лежать 4 закони різних авторів, спільним є те, що реалізація ліків на основі канабісу має відбуватись за рецептом лікаря. У поліції стверджують, якщо депутати проголосують, проконтролювати ринок буде складно.

Ігор Клименко, голова Нацполіції: У нас діти починають приймати легкі наркотики з 11 років. 14-15 років - це вже важкі наркотики. Тому до цього питання потрібно підходити жорстко

Насправді, медичний канабіс не зовсім травичка з якою марихуана асоціюється в багатьох українців. Лікарі пояснюють- це повноцінні препарати, які дають полегшення тим, хто страждає. Це краплі, спреї, пігулки, пластирі, а для дітей - звичайні желейні ведмедики з краплею діючої речовини.

2-2,5 людей потребують препаратів з медичного канабісу, домінуюча частина - це люди з онкологією, потім це люди з ПТСР, а також це люди з особливою формою епілепсії, яка взагалі не піддається іншому лікуванню(активіст)

Сьогодні активісти виходять під ВР для того, щоб питанню надали значення.

Сьогодні депутати можуть прийняти законопроект, що полегшить життя мільйонам українців.

3. Президент пояснив, навіщо виніс питання медичного канабісу на всенародне опитування (22.10.2020) 1+1

<https://tsn.ua/video/video-novini/prezident-poyasniv-navischo-vinis-pitannya-medichnogo-kanabisu-na-vsenedrodne-opituvannya.html>

Ж1: Питання про канабіс, яке збило з пантелику всіх. Я собі уявляю людину, яка реально страждає

П: Вибачте, будь ласка, ви просто сказали канабіс

Ж1: медичний

П: медичний канабіс і я хотів би і... і ви сказали...іі

Ж1: Навіщо ви його внесли в ці 5 питань? Це вузько профільна історія, це медики мають вирішувати. Як може мешканка якогось села під Коломиєю вирішувати чи потрібно знеболювати важкохворих чи ні

П: Медики, на жаль..

Ж2: а їй скажуть, що це наркотики

П: По-перше це не наркотики

Ж2: так це визнаєте

П: По-друге, люди наші не такі дурні, як вам здається. Вибачте, будь ласка, люди повинні читати, люди маються сьогодні всі джерела отримувати інформацію. Нехай читають, нехай отримують інформацію, нехай зрозуміють, що це важливо. Важливо це ввести. Не треба говорити і брехати про які там наркотики. До речі, коли ми говоримо про наркотики і про роботу правоохоронних органів, так от в питанні контрабанди, наркотиків правоохоронці і служба безпеки України працюють дуже добре. Але це не про медичний канабіс

Ж1: Навіщо запитувати це в людей ось зараз? Це для того, щоб на ділянки прийшли ті, хто ніколи раніше не ходив на вибори, яка мета?

Ж3: є думка, в фахівців, що на це питання має відповідати Академія медичних наук України.

П: Академія медичних наук України ніколи не зможе вплинути на ВР, головний законодавчий орган. Через головний законодавчий орган ніколи не пройде цей закон. І коли цей закон, ви побачите, я в цьому впевнений люди розберуться, вони побачать підтримку людей в цьому питанні, повірте мені тільки так можна працювати

ЖЗ: Коли побачать електоральну вигоду?

П: Так! Вони побачать, що люди це підтримують, тоді я як президент маю вже соціологію. Я подам цей законопроект і нічого не буду боятись. І буду знати, що в мене є підтримка і Ради і народу. Я вважаю, що це важливо

*4. Чи готове українське суспільство до легалізації медичного канабісу
(04.09.2020) 1+1*

tsn.ua/video/video-novini/chi-gotove-ukrayinske-suspilstvo-do-legalizaciyi-medichnogo-kanabisu.html

Маленькій Юліані 8, а її розвиток зупинився на 3 місяцях. Енцефалія і епілепсія (мама). За день може трапитись до 1000 приступів.

Нині батьки Юліани спробували всі можливі ліки, однак лікарі кажуть, що можуть допомогти препарати на основі медичного канабісу. Легалізувати медичний канабіс в Україні могли ще торік, однак законопроект не ухвалили.

Автор законопроекту: Суть його за рік не змінилась. Він має відповідати на три питання

1 Ми дозволимо фармкомпаніям робити ліки

2 Ми дозволимо нашим науковцям робити дослідження, та винаходити ці лікарські засоби

3 Культивуація

Законопроект не вдається ухвалити через велику кількість міфів, які нині існують в суспільстві. Один з них про те, що якщо ми легалізуємо медичний канабіс, то у нас збільшиться кількість споживачів на чорному ринку. Відповідь ні, тому що велика кількість пацієнтів зможуть піти в аптеку і легально купити. Чорний ринок зменшиться.

Артем правозахисник, він кожного дня працює з наркозалежними. Він говорить про те, що наркозалежність та медичний канабіс лежать в різних площинах.

Артем: Організації, які представляють пацієнтів виступають за, я не чув щоб хтось з них був проти

Нарколог: легалізація таким чином препаратів зможе спонукати людей, які взагалі ніколи не пробували наркотиків, спробувати, бо якщо медицина продає то чому б не спробувати

Це позиція, лікаря нарколога, він говорить про те, що такі ліки повинні бути доступні невеликому колу людей, яким вони справді потрібні, а питання про легалізацію потрібно виносити на всеукраїнський референдум. А Юліана тим часом вимушена чекати.

5. *Люди поки що не готові: чому в Україні не можуть легалізувати медичний канабіс (12.08.2020) 1+1* <https://tsn.ua/video/video-novini/lyudi-poki-scho-ne-gotovi-chomu-v-ukrayini-ne-mozhut-legalizuvati-medichniy-kanabis.html>

Вирощував марихуану для лікування і потрапив під суд. На Київщині 43річного чоловіка з тяжкою стадією нирковою недостатності обвинувачують в вирощуванні конопель. У багатьох країнах світу лікування канабісом легальне, воно допомагає від тяжких недуг. Противники легалізації в Україні бояться, що це привабить наркоманів і зробить такий кайф доступним для всіх.

Прихильники ж говорять про використання для медичних потреб.

Віктор крокує до суду. Минулого місяця поліція затримала його у власному будинку Коли його поклали на землю, то він сказав що він інвалід першої групи. Серед овочів у теплиці копи знаходять 15 кущів конопель. Все це конфіскували і знищили. Віктор каже, що все вирощував для знеболння.

Віктор: Дуже великий тиск в мене, а коли вживав коноплі, то вживав інші ліки вдвічі менше

Питання про легалізацію медичного канабісу в Україні порушують вже давно. Ця рослина — не лише для куріння кажуть лікарі, є ще пігулки, олії спреї, мазі їх використовують при лікуванні епілепсії, наслідків хіміотерапії, хвороби Паркінсона, ПТСР.

Лікар-психіатр: для онкохворих пацієнтів вилікувати він (медканабіс) не вилікує, але забрати багато симптомів та полегшити життя, тут канабіс прекрасно вписується.

Ряд країні де канабіс дозволено досить великий. В Україні він поза законом, але лікарі пошепки рекомендують своїм пацієнтам.

В Яніни Соколової позаду 30 променевиx і 4 хіміотерапії, вона каже що без знеболення неможливо, коли в тебе викручують ноги і руки — це дуже важко. Останнє опитування групи Рейтинг показує що 44 відсотки позитивно відноситься до потенційної легалізації медичного канабісу, але це не більшість населення. Можливо поліція могла б трохи з розумінням поводитися з людьми, які використовують це як ліки (депутат)

Натомість у МВС кажуть, що закон однаковий для всіх.

До тих пір, поки не буде мінімізована проблема наркозлочинності в країні питання про легалізацію канабісу відкладений. Не прикривайтесь онкохворими! (Заступник МВС з питань наркозлочинності)

У Віктора був вибір або порушити закон і жити або не порушувати і вмерти. Зараз він ходить на судові засідання між сеансами гемодіалізу. Через інвалідність максимум, що йому можуть присудити — це штраф 8,5 тисячі гривень

6. *Близько 200 людей під Офісом президента вимагали легалізувати медичний канабіс (27.06.2020) 1+1* <https://tsn.ua/video/video-novini/blizko-200-lyudey-pid-ofisom-prezidenta-vimagali-legalizuvati-medichniy-kanabis.html>

Конопляний марш свободи. Близько двох сотень людей під ОП вимагали легалізувати медичний канабіс. Серед них важкохворі, яким ці препарати

можуть допомогти. Це підтверджують вчені з багатьох країн. Президент відреагував на мітинг.

Усі вигукують “Легалайз”, та тримають таблички з різними надписами, але сенс один: дозволити марихуану з лікувальною метою. Активіст не розуміє чому за лікування в Україні можна сісти в тюрму.

ВООЗ рекомендує медичний канабіс для лікування в багатьох випадках.

Активістка з раком молочної залози каже, що медичний канабіс допомагає при хіміо чи променевій терапії. Українські вчені хочуть досліджувати ці препарати, а забороняти їх вивчення - це дикунство каж активіст. Ратушний: процес легалізації уряд почав в 2016 і повністю зупинив у 2019.

Президент заявив, що він не проти медичної марихуани, але побоюються сплеску наркоманії.

Якщо це допомога для людей і лікарень, а також не загроза для дітей, то суспільство вас підтримує і я вас підтримую – Президент

*6. Їжа та одяг з канабісу. Хто і навіщо хоче легалізувати коноплю
(10.02.2019) ICTV*

<https://ft.ictv.ua/videos/yizha-ta-odyag-z-kanabisu-hto-i-navishho-hoche-legalizuvaty-konoplyu-fakty-tyzhnya-10-02/>

Так горить майже 10 тон кокаїну в Капуверде, там затримали російських моряків з 9,5 тонами речовини. А поліція Португалії затримала вже українських моряків з 2,5 тонами кокаїну на суму 143 мільйони доларів. Взагалі спецоперації із наркокур'єрами відбуваються фактично кожного тижня та великі гроші роблять свою справу. ООН ще в 2011 визнала, що силовими методами це не подолати. Один зі шляхів це - декриміналізація наркотиків, легких. Мова насамперед про легалізацію марихуани. За останні роки це зробили десятки країн світу. Застосування канабісу частково дозволено в Бразилії, Ямайці, Іспанії, Португалії, Німеччині, Італії, Грузії, Нідерландах. З листопада цього року в Великобританії. У 33 штатах дозволено використання

рослини в медичних цілях. В Україні теж хочуть дозволити медичний канабіс. В. о. Міністра охорони здоров'я Уляна Супрун це підтримує. Конопля взагалі традиційна українська рослина. Тільки не робили з неї наші пращури. І це не має жодного стосунку до наркоманії.

Показують сюжет про те, що можна приготувати в їжу з коноплі. Яку їдять представники коноплярства з Глухова. Показують співачку Солоху, яка займається виготовленням одягу з коноплі та жартує про те, що хтось хто відвідував Амстердам, може купити в неї шубу і вирішити, що він її розділить на шматки і буде мати запас на цілий рік. Всі подуріли від тієї трави.

Експерт: конопля використовувалась 10 тисяч років або як продукт харчування або для культових цілей.

Ви тільки подивіться, що робиться в Канаді. Показують кадри, де люди натовп курить і вся картинка в диму.

Показують відео-жабу, де ведуча читає новину російською: “В Канаде полиция обнаружила плантацию марихуаны, охраняемую 13 черными медведями” (сміється).

Депутати цієї країни наважились легалізувати траву. Аналогічно вчинив Уругвай. Ще низка країн та штатів дозволяють використання в медичних цілях.

Гурт “От Вінта” виконує композицію “Накурила баба журавля”. Це старовинна народна пісня, яку адаптував гурт “От Вінта”

Але є одне але. Коноплі не сіяли для якихось там растаманів.

Експерт: Найкращі землі виділялись під коноплю. Використовували всю рослину: насіння, листя, стебла для різних речей. Все це в Україні використовували з давніх-давен.

І не лише в Україні. В Литві Почали додавати коноплю до різних продуктів. Наприклад, до пива. Показують голову балтійської асоціації луб'яних культур. Він показує, що виготовляє з технічної коноплі та пояснює, що “в ній немає наркотичних чортиків, які всі бояться” Він добився легалізації

усіх технічних сортів канабісу в Литві. Показують сім'ю, яка займається технічною коноплею.

Експерт: Спеціалісти з інших країн кажуть, що наш канабіс “впереді планети всеї”

Тобто наш канабіс найкращий в світі, однак наркоманам всяким користі від цього зась.

Директор інституту луб'яних культур: Люди з наркобізнесу можуть зірвати листя з цієї коноплі (технічна конопля інституту) , потерти його в руках і зрозуміти, що ті коноплі, які їх не цікавлять.

Показують чоловіка, який збудував будинок з коноплі: після перекуру з колегами його осінило і він почав будувати будинки з коноплі.

Тепер в Сергія своя конопляна хата. Головне в такому не влаштувати пожежу, ато усі любителі травки набіжать. Чоловік жартує, що сусіди не викличуть пожежників, але потім показує, що будинок просто не може загорітись, через спеціальну обробку матеріалів.

Хочеш світлого майбутнього - шукай рецепти в минулому.

7. *Як в Україні можна вирощувати канабіс (23.10.2020) Канал “Україна”*
<https://kanalukraina.tv/episode/kak-v-ukraine-mozhno-vyrashchivat-kannabis>

Фермер: Привикли до того, що в кукурудзі вирощують коноплі, а тут бачите в коноплі — кукурудза

Для середньостатичного українця гектари конопель, що ростуть без нагляду поліції уже незвичне явище, а для Глухова та околиць — буденність.

Показують сім'ю, яка вже 15 років займається коноплярством. Фермер розказує, що для того щоб почати цим займатись, тобі треба довести, що це не наркотична речовина та зібрати низку довідок, в тому числі від нарколога та про несудимість.

Згідно з конвенцією ООН про наркотичні речовини 1961 року канабіс був заборонений. Але 35 років тому, в Глухові вчені вивели технічний сорт і саме його дозволено вирощувати. Показують щорічну конференцію в Глухівському

інституті луб'яних культур. В інститут з'їжджаються вчені з різних країн світу, кажуть, що інститут зараз має дуже багато напрямків виробництва конопель, є навіть енергетичні сорти, якими можна опалювати приміщення. Але є ще медичний напрямок. Показують 5 гектарів пробного медичного сорту, який демонструє директор інституту. Він каже, що вирощувати такі коноплі вже можна, але не має можливості застосовувати. Фермер розповідає, що ці рослини дуже дорогі навіть на етапі насіння, тому бізнесмени чекають легалізації медичного канабісу, бо це величезні прибутки.

8. *Олександр Опанасенко про легалізацію канабісу в Україні (19.10.2020)*

Канал Україна <https://kanalukraina.tv/episode/aleksandr-opanasenko-pro-legalizaciyu-kannabisa-v-ukraine>

Народний депутат восьмого скликання, який є автором законопроекту про легалізацію медичного канабісу в студії

Ведучий: Я нещодавно дивився спір Арахамія з Шуфричем. Шуфрич сказав, що всі будуть з папіросами ходити. Давайте одразу пояснимо. Ми говоримо про легалізацію ліків. Кому це потрібно?

Депутат: Є величезна кількість досліджень, які говорять про ефективність препаратів зроблених з конопель при багатьох хвороб. Наприклад, в нас є величезна кількість ветеранів АТО з ПТСР. Близько Мільйона хворіють на онкологію. Величезна кількість потерпають від проблем з нервовою системою. Всім їм може допомогти канабіс. Я почав займатись цим питанням після того, як в 2017 році прочитав новину, про маму яка купила на чорному ринку краплі для дитини з епілепсією і на неї хотіли відкрити кримінальну справу.

В: Що передбачає легалізація? З'являться ці ліки? Чи вже щось подібне продається?

Д: Зараз вони тільки на чорному ринку. Україна, як частина Радянського союзу в 1961, є така конвенція ООН про контроль та обіг наркотичних речовин.

Структура цієї конвенції, що на рівні державного законодавства ми визначаємо сполуки з якими можна щось робити і з якими не можна. Канабіс туди входить,

і хоча в нас зараз є трохи розвиток в промисловій, технічній коноплі, про медичну нічого немає. Звісно є міфи, що всі почнуть курити коноплі на кожному куті. Я хочу сказати, що це краплі, льодяники є спреї і ще багато чого іншого і ще багато іншого і це не про куріння.

В: Зараз ми почуємо думку українців, чи готов вони

У1: У любой медали есть две стороны

У2: Це зайве, тому що у нас люди не вміють контролювати свої бажання, це буде наркоманія кругом

У3: Буває таке, що таблетки не допомагають, якщо в лікувальних цілях то тоді так

Д: В нашому законопроекті було три питання:

1 Ми дозволимо фармкомпаніям робити ліки (звісно це не цигарки)

2 Ми дозволимо нашим науковцям робити дослідження, та винаходити ці лікарські засоби

3 Культивуація

Досить часто політики жонглюють цією темою, говорячи, що всі будуть курити і зловживати. Відповідь ні, тому що медичний канабіс можна уд купити тільки за рожевим рецептом від лікаря. А про те, що чорний ринок збільшиться, то я можу вам сказати, що чорний ринок зменшиться, ви можете погуглити і всі знають проблему цих телеграм каналів і закладок. Наша ціль, щоб пацієнти не йшли на чорний ринок. Зараз пацієнтам виписують морфін, який роблять з маку, і з нього ж роблять героїн, ширку, але ми ж розуміємо, що це паралельні світи. Так само треба зробити з канабісом.

В: Як легалізація вплине на фарміндустрію?

Д: Велика кількість чорного ринку виробляється в Україні. Тобто воно вже в нас є. Просто потрібно зробити конкурентний ринок, а компанії вже готові цим займатись.

В: Як це може продаватись ?

Д: У нас вже є система, нелегальні препарати давно продаються пацієнтам, просто підпадають під бланк суворої звітності. Ми просто хочемо додати в список цих речовин канабіс. Від посівів до аптек все буде підлягати суворому контролю поліції і перевірятись. Будуть спеціалізовані аптеки, які продаватимуть наркотичні речовини.

В: Я особисто цей законопроект підтримую

9. Світ вивчає медичні властивості канабісу (30.09.2018) Канал “Україна”
<https://kanalukraina.tv/episode/mir-izuchaet-medicinskie-svoystva-kannabisa>

Потрібен дегустатор з куріння конопель. Оплата 40 доларів за годину. І це оголошення не жарт. У Канаді, яка цього року легалізувала канабіс бракує кадрів і йдеться не тільки про куріння, а й про опис вражень від різних сортів конопель, які вирощують місцеві виробники. Світ лише на старті вивчення медичних властивості канабісу. Наш кореспондент у Ізраїлі познайомився із вченим, який винайшов один із сортів медичного канабісу, як би це дивно не звучало. Професорові знадобився звичайний торт. Такий же мені приніс автор випуску, не знаю чи його їсти, дізнаюсь після сюжету.

Ізраїль, країна що воює, країна що відпочиває, країна в яку зі всього світу їдуть на лікування. В минулому випуску ми дослідили, що тут психоактивний наркотичний засіб марихуану використовують в лікуванні низки хвороб, зокрема ПТСР. Лікар каже, що цьому випадку він або дуже ефективний або дуже дуже ефективний. Але перед застосуванням в медицині всені довго вивчали рослину. Зараз є понад 12 тисяч наукових робіт про марихуану.

Про Українців і їхнє ставлення до марихуани:

Ж: Як ви ставитесь до марихуани?

Р: Нормально, однозначно це наркотик, але в багатьох країнах легальний і сподіваюсь, що в нас буде теж.

Однак ставлення неоднозначне, значна частина суспільства сприймає його негативно.

P2: Люди дуріють від нього просто.

P3: Категорично проти. Лучше сігарету скурити і стакан водки випити.

P4: Ничего себе вопрос, отрицательно.

Закон марихуану забороняє. Навіть за придбання без мети збуту вас притягнуть до відповідальності. Але не зважаючи на це, можемо сказати, що це дуже розповсюджений в Україні наркотик. Інтернет рясніє оголошеннями про продаж засобів для куріння трави. “Бонг купить Киев” вписує в пошук. Ось і доставили наше замовлення. Власне сам бонг. Отака скляна колба. Як через нього курити повно інструкцій в мережі. Тим, для кого інтернет заскладний, прилад можна купити на книжковому ринку.

Де курці беруть травку: можна знайти через знайомих, або виростити її самому.

Гровер: Гроубокс — это приспособление для выращивания конопли.

Посеред звичайнісінької квартири в Києві стоїть незвичне обладнання, теж придбане в інтернет-магазині, як і насіння. Це така собі тепличка з вентиляторами, світловідбивальною тканиною та спеціальною лампою.

Г: Курение — это малая доля самого кайфа ведь выращивание это очень увлекательный процесс и любой огородник вам скажет, насколько вкусны плоды своих рук.

Втім як бачимо наш аграрій любитель не хоче показувати свого обличчя. Тих хто не криється одиниці. Ось наприклад людина, яка на війні втратила страх - запорожець Роман, однак він очікувано наразився на докори родичів.

ЗР: Если проводит параллели с алкоголем, то никакой агрессии, плохого состояния с утра. Наоборот, ты хочешь уйти с конфликтных ситуаций, потому что это не то состояние.

Лікарі в Україні називають споживання марихуани наркоманією.

Л: Марихуана разрушает личность, психологическое состояние человека и ход его здоровой жизни. После последствий употребления, когда эффект заканчивается, начинается обратная фаза — это апатия, депрессия и так далее.

На це відповідає фахівець, що займається лікуванням медичною коноплею з Ізраїлю:

Ф: Все это верно, но применимо к десятой части людей, которые действительно могут подсесть на марихуану.

Ми не можемо піддавати сумнівам заяви вітчизняних лікарів, просто ніхто в Україні не вивчає цього питання, але ми бачимо результати вживання канабісу. Наш садівник-аматор займає високу посаду в великій компанії і курить марихуану понад чверть століття.

Г: Для меня никаких негативных последствий, а наоборот польза.

А повернемось до Ізраїлю. Історія професора, який за допомогою корупції отримав канабіс та почав займатись дослідженнями. Його дружина спекла торт з ТГК та плацебо і принесла гостям, вчений одразу зауважив властивості цієї речовини. А невдовзі в організмі людини знайшли рецептори, які приймають канабіноїди. Але канабіноїди виробляються також самим організмом в невеликих кількостях, наприклад їх можна знати в материнському молоці. На сьогодні немає однозначної відповіді, корисна марихуана чи ні але вона вже допомагає тисячам людей у всьому світі, а смерті від передозування не зафіксовано жодної.

10. Чому потрібно легалізувати канабіс (22.10.20) “Канал Україна”

<https://kanalukraina.tv/episode/pochemu-nuzhno-legalizovat-kannabis>

Мама Софії: Конопляна олія, ми вийшли на 7 крапель. Бувало таке, що на приступ я їй давала 5 крапель і приступ закінчувався.

Вже більше двох років в цій молодій сім’ї все життя крутиться навколо Софії.

Під час пологів дівчинка отримала травму головного мозку і в результаті невиліковну хворобу: епілепсію, від якої частково рятує олія коноплі.

Ж:А ви не боїтесь? Це ж не легально

МС: Нехай доведуть спочатку, що там стільки ТГК, що він має психотропну дію. Капельки прийняли і зараз буде рослабушка (про дитину)

Сама Вікторія (мама) дозволити собі розслабитись може не часто, адже у ні постійна проблема, як дістати заборонені препарати.

МС: Кордони закриті, перевізники не хочуть брати. І всі батьки, в кого важко хвора дитина розуміють, що нас не цікавлять оці кулуарні забобони: кому це вигідно, кому не вигідно. В нас мруть діти, мруть дорослі і страждають щодня. Так з'явився рух за легалізацію медичного канабісу, а він від наркотичних конопель може суттєво відрізнятись. Канабіс містить в собі цілу низку канабіноїдів і тільки одна з них ТГК - єдина психоактивна. Саме через неї рослина потрапила до списку заборонених речовин. Але наприклад інша сполука, канабідіол має лікувальні властивості і саме вона міститься в медичному канабісі.

Професор: Розсіяний склероз, шизофренія, рак, діабет другого типу, астма, імпотенція, артрит, гепатит.

І це ще не повний список хвороб, де міг би допомогти канабіс, підтвердив професор, який вже більше півстоліття працює з коноплями. Він першим в світі вивів ненаркотичний сорт, а зараз працює над медичним канабісом, який мав би допомагати хворим лікуватись але цей напрямок ще треба узаконити.

Конопляний марш свободи - так охрестили зібрання прихильників легалізації медичного канабісу торік майже досяг свого. Наприкінці травня на розгляд ВР подали проект закону, який дозволяв використання канабісу з медичною метою. Його навіть внесли до порядку денного, але на голосування проект не потрапив.

Пресаташе маршу свободи: Це рішення було заблоковане певними іншими технічними способами: просто не винесення в певний момент на голосування з якихось формальних причин.

Опоненти конопляного маршу не менше часто виходять з закликами проти легалізації канабісу.

Активістка: Молодь проти наркотиків!

У них своя позиція, мовляв Україна просто не готова і для багатьох це стане першим кроком до життя в дурмані.

Керівник відділу профілактики ГО “Міжнародна Антинаркотична Асоціація”:
Будут продавать все что угодно и вопрос не в том, медицинский каннабис или нет . Его продавать будут всем. На наш взгляд это так.

Ж: Там нет ТГК.

К: Я не верю в то, что у нас все будут честно торговать только таким канабинолом.

Потрібен закон, який буде регулювати щоб медичний канабіс був доступний пацієнтам і міг полегшити страждання без того кайфу, який так бояться правоохоронці. Але наскільки в Україні готові зробити перший крок.

Показують Софійку, яка невпевнено робить крок.

11.Цілком таємно: легалізація марихуани (01.07.2019) “Канал Україна”

<https://kanalukraina.tv/episode/sovershenno-sekretno-legalizaciya-marihuany>

Натовп людей за легалізацію медичного канабісу. Кому це потрібно і чи справді ця речовина допомагає при хворобах? І хто в легалізації зацікавлений найбільше?

Шоста ранку. Віктор прокидається від шуму. Хтось (поліція) тарабанить у двері.

В: Виломили мені калітку. Вломились в дом. Зробили обшук.

Ж: А скільки народу взагалі приїхало?

В: Близько 20ти

Улов правоохоронців 15 кущів конопель, які Віктор виростив в теплиці.

В: (в теплиці) Ось тут були такі собі відерця, в них стояли кущі в шахматному порядку.

В Україні за вирощування чи поширення канабісу — стаття. Бо він містить псизоаккхоактивні речовини, які впливають на нервову систему людини. То чому чоловік так просто вирощував його вдома? У деяких країнах канабіс частково або повністю легалізований

Ратушний (пресаташе конопляного маршу): Це більшість країн євроспільноти. Це більшість штатів США.

Та навіщо дозволяти наркотик на державному рівні ?

Віктора Сердюка, голову ради захисту прав та безпеки пацієнтів, дещо бентежить у справі легалізації канабісу: тести на наркотики, компетенція яких під питанням.

Віктор: Ліки від отрути відрізняються виключно дозою. Ліки від отрути відрізняються виключно дозою. Все таки ця речовина змінює свідомість якимось чином. Масове вживання, чим більш використання навіть в медичних цілях провокує в Україні — це єдине країна Європи і одна з 10 країн світу, де відсутня лабораторна система визначення наркотиків та психотропних речовин в крові.

12. Медичний канабіс. Чи справді Україна його дозволила? (12.07.2021) BBC Україна

<https://www.bbc.com/ukrainian/features-56718342>

Мені поставили діагноз-рак молочної залози. В мене є побічні ефекти від препарату, який я зараз приймаю — це дуже болісні відчуття у руках та ногах. Навіть пляшку води не можу відкрити. Щоб добре почуватися мені потрібен гарний сон. Добрий відпочинок вночі. Це допомагає імунній системі підтримувати організм в робочій системі. Сон — це найважливіше для підтримки організму онкохворих. В моєму випадку медичний канабіс допомагає мені зі сном, і я засинаю, незважаючи на свій біль. Я вирішала спробувати це за рекомендаціями, за позитивним досвідом вживання. І мені це допомогло. Я вживаю препарат об'ємом із зернятко рису перед сном і я засинаю. Прокидаюсь я з відчуттям того, що я відпочила повністю вночі. Майже всі з онкохворих купують це для гарного сну. Деяким це полегшує біль. Це не дешево, але дози яку я купую вистачає майже на рік. Якщо перерахувати

це по місяцях, то це виходить в місяць біля ста гривень. У порівнянні з сумою, яку я сплачую за ліки — це копійки. Знаю тепер, що я можу нормально заснути, нормально спати, і це мені дуже допомагає” ... “ Мій лікар не знає про те, що я вживаю. Я намагалася якось спитати про це, але ліка вважає, що це шлях до наркоманії. В мене гарні лікарі і я не можу сказати, що вони мою пухлину і мою хворобу якось не так лікують. Але саме цей момент саме ліків з марихуаною — він ще недостатньо досліджений. Вони, я так думаю, не завжди можуть прочитати, якісь англомовні статті, якісь дослідження, які проводяться за кордоном, тому що в них дійсно багато роботи. І може це якась перестраховка з боку лікарів, але це дуже смішно щодо онкохворих, яким залишилось жити, може, кілька років, і хвилюватися про те, що вони впродовж цих років можуть стати наркоманами. Це більш того смішно, тому що ця олія немає якихось психоневрологічних якостей, які присутні у звичайній марихуані. У момент купівлі, звичайно, я побоююсь того, що мене схопить поліція. І мені це не приємно. Я законослухняний громадянин. Мені неприємно те, що я повинна порушувати закон. Але ж я повинна, інакше я не зможу боротися зі своєю хворобою. У мене виникає питання: чому я далі змушена нелегально споживати? Таке відчуття, що наші можновладці. Ті, хто ухвалюють закони, їм бог виписав довідку, що вони не захворіють. Всі ми захворіємо, і це теж потрібно їхнім родичам. Потрібно людям. Навіщо громадяни повинні страждати?

13. *"Чи погоджуються люди легалізувати наркотики?", – Юлія Тимошенко щодо легалізації канабісу в Україні (16.04.2021)*

<https://www.youtube.com/watch?v=2fNU8Y4ZZ7c> Свобода Слова

Юлія Тимошенко: Тепер я скажу вам заради чого проведені всі ці гучні речі, і яке питання, єдине, яке потрібно їм легалізувати о таким чином незаконного опитування. Це питання легалізації, як вони сказали, канабісу для медичних

цілей. По-перше, щоб люди знали канабіс — це марихуана. Це конопля, дорогі друзі. Це наркота. От документи, причому перший документ це постанова уряду 2000 року. Тут перелік всіх препаратів, які можна можна використовувати. Причому препаратів наркотичних і психотропних, які можна використовувати для лікування хворих, які в тому числі і важкохворі. Іншими словами- для медичних цілей канабіс, читай марихуана, повністю легалізована. Лікуйте людей, ліцензуйте, ввозьте препарати для медичних цілей це легалізовано. В тому числі і я підписувала такі постанови, які для лікування, особливо важкохворих можуть використовувати саме канабіс. Але те, що поставили це питання це зовсім про інше. Вони прекрасно знають, що для медичних цілей його можна використовувати. Вони поставили це питання, тому що вже є план, і цей план вже не раз був озвучений: легалізація наркотики.

Шустер: Наркота — это широкое понятие

Тимошенко: Наркота — це марихуана.

Я хочу сказати, що це акція, яка діється проти української нації, проти української держави, тому треба було не на потешник опитування це опитувати, а існує референдум для цього. Закон про референдум вже не можуть прийняти два роки. А на референдумі треба було запитати, чи погоджуються люди легалізувати наркотики. Не існує легких, важких наркотиків. Існує наркотик- марихуана і вони хочуть сьогодні кинути нашу країну в безодню цього наркотику. Запитайте в людей на референдумі.

15. Медична марихуана: фермери з Данії перепрофілювалися (12.01.2021) DW

<https://www.youtube.com/watch?v=JZduWiQbSIU>

У цих теплицях в данському Оденсе вирощують коноплі. Попри грайливі назви сортів, призначені вони не для кофешопів Амстердама. Це так звана медична марихуана, попит на яку в Європі все далі зростає. Фермером рухає шляхетна мета: створити продукт, який може допомогти людям.

Мадс Педерсен: Мене зворушила історія 11 річного хлопчика, який страждав від больових приступів. Звичайні ліки не допомогли, тому його батьки нелегально придбали канабіс. Хлопчик спробував і за 20 хвилин біль скінчився. Це спонукало мене заглибитися у цю тему. Я розумію, що ми можемо застосувати свій досвід і у сфері медичного канабісу. Ці рослини постачати в аптеки поки не можна. Спочатку фірма має довести, що може виробляти їх зі стабільною якістю. Вимоги дуже серйозні.

Медичний Директор: Слід довести, що кожен крок у виробництві під контролем, і що ми здатні відстежувати процес і зможемо знайти причину, якщо щось піде не так. Після двох років підготовки та випробувань, “Аврора”(фарм. компанія) незабаром отримує ліцензію. Данський уряд схвалив експериментальну програму, що дозволяє вирощувати, продавати та експортувати медичний канабіс. Однак ставлення до цього медикаменту поки не однозначне, каже лікарка. Вона лікує марихуаною переважно пацієнтів з болями та смертельнохворих.

Лікарка: Лікарі часто мають консервативні погляди. І не лише в Данії. Ми довіряємо доказовій медицині, бо нас так навчили, однак марихуана з галузі клінічної медицини. Це означає, що висновки базуються не на дослідженнях, а у досвідах пацієнтів. Наприклад Джарех після аварії страждав від головного болю. Тепер він раз на місяць приїздить сюди зі Швеції, щоб визначити індивідуальну дозу.

Джарех: Я почав вживати медичну марихуану три роки тому. Мої мігрені пройшли. В моєму випадку це добре працює.

16. Що Важливо знати про канабіс (05.11.2021) Громадське

https://www.youtube.com/watch?v=ngdJTVslX_E

Мене звати конопля. Я просто рослина. Буваю різних сортів та видів. Я технічна. З мене роблять тисячі виробів; тканини, взуття, канати, а в супермаркетах вже є напої, молоко, олія.

Відео з Садовим: Я знаю, що багато політиків вживають олію з коноплі.

Я медична. Ліки з мене допомагають при багатьох хворобах, надаючи два головних ефекти: знеболювальний та заспокійливий. Більшість країн ЄС легалізували канабіс частково або у медичних цілях. Коли люди чують про мене, то на думку їм сподають ті сорти, які допомагають розслабитись і кайфанути. В Україні мене обзивають особливо небезпечним наркотиком.

Інтерв'ю з громадянкою:

Ж: Вживали колись канабіс?

Р: Ні. Жодного разу.

Ж: Навіть косячок,

Р: Ні. Ні разу

Інтерв'ю з громадянином:

Ж: Курили коли не будь травку?

Р: Мммм... Так

Ж: А важко дістати в Україні?

Р: Ні

Інтерв'ю з громадянином:

Р: Ну було колись. Було діло

Інтерв'ю з громадянкою:

Ж: Як ви ставитесь до легалізації

Р: Більш негативно ніж позитивно. Мені здається, що люди недооцінюють її вплив на наше психічне та фізичне здоров'я.

Гордон в Ківи: Хорошо под марихуаной ли?

Ківа: Да нормально

Коноплю курять в різних цілях, але здебільшого для того, щоб розслабитись та отримати задоволення. Ефект відбувається через вплив на мозок. Є багато досліджень які виявили як хороший так і поганий вплив для людини.

Канабіс не викликає фізичної залежності на відміну від опіодів, алкоголю чи нікотину, але може викликати емоційну залежність як кава, чай і солоденьке. Алкоголь працює як деприсант, а травичка навпаки не пригнічує нервову систему. Вона навпаки не будить в людині агресії

Інтерв'ю з громадянином.

Ж: Коли ти почав курити?

Р: Курю я протягом 10 років.

Ж: Легко дістати?

Р: Дістати травку це взагалі не проблема. Заходиш в інтернет, замовляєш, береш. Або закладки або поштою. Ну закладки я переріс, а поштові відправлення в нас працюють!

Ж: Відчуваєш наслідки?

Р: Негативні відчував. Але відчував, коли курив її майже кожен день.

Ж: А які саме?

Р: Ну пам'ять погіршується. Є таке. Але в принципі це все. Але та. Позитивного більше. Нема стресів, нема депресії, в мене все добре. Навіть коли все погано все добре.

Зловживання будь чим призводить до негативних наслідків. Негативний вплив стосується того, що процес куріння в принципі шкідливий. Бо продукти згорання осідають в легенях. В дорослих, які курять все життя вчені виявили зменшений гіпокамп. Він важливий для пам'яті. Існує міф, що травка провокує розвиток шизофренії, оскільки це захворювання з'являється вже в утробі матері.

Оскільки тривалий час марихуана була під заборною, бракує експертних досліджень. Але наявні вказують на те, що негативу менше ніж від алкоголю. Про це можна прочитати в книзі нейробіолога Діка Свауба. В нашій країні репутація зіпсована і через незрозуміле бадилля в радянській армії і через табування в СРСР. Проте роль та місце коноплі у нашій культурі простежується від народних пісень до принтів на шкарпетках.

Існує думка, що конопля завжди була поза законом, але це не так. Марихуану почали забороняти в світі лише в середині 20го століття, але вже за кілька десятиліть знову дозволяти. Сьогодні більшість країн світу або легалізували або декриміналізували марихуану.

Попсові Нідерланди в 1976 році декриміналізували її в рекреаційних цілях. Продають повнолітнім до п'яти грамів на руки. Така ж ситуація в Іспанії, Португалії, Бельгії, Люксембурзі, Данії тощо. Але в топ споживання трави у Європі потрапляють чехи. Там можна мати при собі до 10 грам.

Декриміналізація означає відміну кримінальної відповідальності за траву. Легалізація це законний обмежений обіг та продаж, який підконтрольний державі. Тобто декриміналізація звільнила б наркополіцію від погоні за небезпечними злочинцями з косячком в кишенях. А легалізація дозволила б продавати її, контролюючи якість, кількість та дотримання вікових обмежень. Але в Україні конопля заборонена. Зберігання до п'яти грамів передбачає адміністративну відповідальність. Штраф +/- 800 гривень. Але більше п'яти — кримінальну.

Але чи впливає це на попит?

Купити бонг, люльку чи папір для косяків можна купити в будь якому спеціалізованому магазині. А купити траву легше ніж замовити пензлик на аліекспрес. Закладки, інтернет, з рук, пошта, сусідський куц — легесенько.

Інтерв'ю з продавцем

Р: Я не торгую, я допомагаю.

Ж: А толерантно казати “барига”

Р: Ну барига це таке слово з дев'яностих. Це обідно на саправді. Я тільки за легалізацію. Це розв'яже всім руки. Всі перестану боятися, ходити по цих “мутках”. Інколи приймали та забирали велику кількість. Півкіло наприклад. Але все вирішувалось на місці. Поліція забирала все. Мовляв дістанеш ще, продаси і з тебе 70% від заробітку. Ось так продовжувалось рік, два, три. Не

могли з цього кола вибратись, і вони стоять на лічильнику. До тих пір, поки поліції це вигідно.

Виходить, що українці курять травку, і купити її легко будь кому у великих дозах. Це реально проблема. Неконтрольований чорний ринок, який “кришують”. А паралельно з цим є зовсім інша реальність.

Цитата з медіа БУГ “Знайшов коноплю і виготовив канабіс: у Нововолинську судили чоловіка за зберігання наркотиків. Нововолинець за зберігання особливо небезпечного наркотичного засобу – канабісу, заплатити штраф у розмірі 850 гривень.

А що там за епопея з медичним канабісом?

Медичний канабіс це окремий вид канабісу, які навіть не містять ТГК, а ТГК це якраз та психоактивна речовина, яка впливає на свідомість. Відповідно пацієнти, яких потенційно можна лікувати травкою не будуть ходити під кайфом, і щоб там не молола Тимошенко вже багато країн світу вже дають пацієнтам канабіс, а не морфій як в наших лікарнях. Канабіс легалізований в десятках країн світу. Це відбувається не через якесь наркотичне лоббі, як люблять стверджувати наші політики, а тому що проведено 10 000 наукових досліджень, які підтверджують, що медичний канабіс дійсно ефективний у лікуванні. Нещодавно під стінами офісу президента відбувся черговий мітинг у підтримку легалізації.

Інтерв'ю з громадянином

Ж: Що таке медичний канабіс?

Р: Медичний канабіс - це лікарський засіб, який вироблено згідно з протоколів якості, які застосовуються за призначенням та з особистоим супроводом лікаря.

Ж: Кому він потрібен?

Р: Підраховано близько двох мільйонів українських пацієнтів, які потребують цих препаратів. Вони хворіють на різні хвороби; Альцгеймер,

Паркінсон, Розсіяний склероз, дуже багато різних захворювань, зокрема для онкопациєнтів це дуже важливо компонент супродиво хіміотерапії і паліативної допомоги.

Для людей з онкологією часто прописують медичний канабіс. І не лише для знеболення, адже він допомагає у руйнуванні онкоклітин. У хворих зникають проблеми зі сном та постійне відчуття нудоти. Канабіс має властивість покращувати емоційний стан. Тому його ще використовують у лікуванні тривожних та посттравматичних синдромів та депресії. Він допомагає позбутися пригніченості, дратівливості, нав'язливих і навіть суїцидальних думок.

Активістка: Біль це всесвіт. Він позбавляє зору, слуху та інших відчуттів. Те, що держава не надає можливості користуватися їм, засобом знеболення, релаксантом, покращення апетиту, зниження нудоти. Це є катуванням

Нещодавно opendatabot в телеграмі і вайбері опитали більше 120 тисяч людей. І питання було одне: чи підтримують вони легалізацію медичного канабісу для важкохворих. 76% відповіли, що так, але суть в тому ні люди в вайбері, ні Зеленський, ні люди на виборчих дільницях не мають вирішувати таке важливе питання.

Інтерв'ю з депутатами:

Чи підтримуєте ви легалізацію медичного канабісу?

Гео Лерос

Р: Абсолютно.

Ж: А легалізацію всього канабісу?

Р: Поступово. Спочатку треба його декремелізувати, а потім вже починати процес легалізації.

Арахмія: Я підтримую легалізацію медичного канабісу в Україні.

Олег Ляшко:

Коли мені розказують про легалізацію медичного канабісу, я хочу подивитись де той канабіс буде. В кожній сільській хаті? В кожній квартирі?

Ірина Верещук: Ні! Я буду відповідати ні, тому що вважаю, що питання не на часі.

Сергій Тарута: Хочуть просувати тут можливості заробляти на наркоманах.

Підсумуємо. По-перше медичний канабіс не “вставляє”. Він використовується в медицині для знеболення і заспокоєння. По-друге, питання легалізації цих ліків вже давно на часі і все, що для цього треба — зареєструвати законопроект. Про необхідність цього вже говорила Уляна Супрун, але політики бояться втратити рейтинг. Вони не відрізняють медичний канабіс від того, що “вставляє”. По-третє, якщо порівнювати з іншими речовинами які люди вживають для задоволення — травка це не найбільше зло. Алкоголь викликає фізичну залежність і будить агресію. Травка впливає на погіршення пам’яті і заспокоює нервову систему.

*17. Як пацієнти, ветерани та науковці мітингували за легалізацію
(27.06.2020) Громадське*

<https://www.youtube.com/watch?v=SqQraa0e9Uw>

Представник об’єднання людей з наркозалежністю: Ми вимагаємо легалізації медичного канабісу для пацієнтів, яких накопичилось близько двох мільйонів в Україні. Ми вимагаємо забезпечити законний обіг медичного канабісу для пацієнтів з різними розладами і захворюваннями.

Організатор акції: Нічого не відбувається з осені і також зупинено законодавчу роботу, законопроект, який було внесено до Парламенту, але не було розглянуто через завчасні вибори. Не було у скликанні внесено у турбо режимі,

ні в якому режимі. І взагалі зупинено реєстрацію законопроекту, який було підготовлено. Марш тут для того, щоб прискорити ті зміни

Учасниця акції: Я вважаю, що заборона на використання медичного канабісу пов'язаний з упередженнями і як мінімум у нас в країні дозволені препарати на основі морфію, що набагато сильніше. Тому логічно було б прислуховуватися до населення країни, які страждають зараз і допомогти їм.

Зеленський: Я ж сучасна людина, я взагалі розумію, що таке медичний канабіс. Але даже наше поверхневе розуміння взагалі не таке, як в 99% відсотках населення, особливо старшого.

Представниця об'єднання жінок проти раку: Нам, онкохворим, які лежать в хосписах, проходять важку хіміотерапію має бути дуже важливо скільки спіймали торговців кокаїном, скільки марками.

Правозахисник: Марихуана не являється наркотичним засобом. Навіть водка, яка вільно продається на кожному кроці по медичним і соціальним негативним наслідкам для соціуму набагато гірше ніж марихуана, яка використовується в рекреаційних цілях. І це нонсенс, що людей перестежують в уголовному порядку та саджають в тюрми за цю траву.

Професор інституту фізіології: На жаль, сьогодні ситуація, що тільки целюлоза чи сім'ячки конопель використовується, а найбільш цінне, найбільш дієве, саме медичне під контролем зливається і утилізується. Це просто прямі витрати для держави. З цього всього можна зробити ліки, можна зробити препарати. Це доволі дивна позиція. Я не можу її нічим пояснити, крім тим, що це вигідно правоохороним органам, які отримують з цього прибутки.

18. *Конопляний марш свободи: активісти пояснили, чому необхідно легалізувати медичний канабіс (26.10.2019)*

<https://www.youtube.com/watch?v=PtvSZlh0CWU>

Легалізація не має бути злочином, а ліки поза законом. Прихильники легалізації медичного канабісу зібралися на акцію під кабмін. Мітингувальники вимагають ухвалити законопроект про легалізацію канабісу у медичних цілях.

Учасник акції: Я не вважаю лікування злочином. Ліки не мають бути поза законом. У мене були знайомі, в котрих батьки хворіли раком і які муки вони переживають, коли використовують димедрол, трамадол та інші засоби, які вбивають по суті мозок. Не можна це порівняти з тим, як м'яко діє канабіс, як він дозволяє людям жити і долати біль.

Медичний канабіс це коноплі з мінімальним використанням психоактивних речовин, натомість велика кількість канабідіолу. Це речовина як має знеболювальний ефект. Саме через нього медичний канабіс може стати порятунком для онкохворих після хіміотерапії, допомагати при особливих формах епілепсії кажуть організатори конопляного маршу. З їх словами легалізація не означає вільного обігу. Ліки на основі конопель відпускатимуть в аптеці за рецептами від лікарів. На це чекають близько двох мільйонів тяжкохворих пацієнтів.

Речниця акції: За певної хвороби людина приходить до лікаря і він виписує рецепт і людина в певній аптеці купив собі ліки на основі канабісу.

Ветеран АТО Стасік: Я маю певні проблеми зі здоров'ям, які пов'язані з контузіями на війні і розумію, ліки на основі канабісу мені допомогли б. Я не можу палити, тому для мене важливо, щоб медична індустрія була настільки розвинена, щоб я могла просто вживати пігулки.

Посттравматичний стресовий розлад- діагноз, з котрим повернулись бійці зі сходу, і котрий можна лікувати рослинними пігулками чи іншими формами медичного канабісу

ГО Ветерани за медичний канабіс: Це виражається в безсонні або ж в кошмарах вночі, це виражається в їх неспроможності соціалізуватися. Вони завжди шукають погрозу для свого життя, для життя своїх близьких. В провідних країнах світу вже придумали, що з цим робити. Дуже давно. І США, і Канада, і Ізраїль давно ввели в практику застосування препаратів на основі медичного канабісу саме для лікування ПТСР.

Медичний канабіс вже легалізували в півсотні країн світу. В Україні він заборонений, бо вважається наркотиком. Утім у мережі все ж можна купити електронні сигарети з оліями канабісу. У владних кабінетах тим часом вважають, що легалізація канабісу питання не нагальне.

Зеленський: Є речі які не на часі. Я гадаю, що це не зараз. Це не пріоритет. Мені здається так: ті, хто хочуть — потерплять.

Перший законопроект, щодо легалізації медичного канабісу з'явився ще у травні 2019 року, але проголосований не був. Ще кілька проектів написані, але досі не зареєстровані.

19. Легалізація медичного канабісу (26.10.2020) Суспільне

Кропивницький

<https://www.youtube.com/watch?v=fOobJ6RCZOM>

На сьогодні лікувальні препарати на основі канабісу доступні в Канаді, Австралії, Сполучених Штатах, Польщі, Чехії та багатьох цивілізованих країнах Західної Європи. В Україні застосування медичної марихуани вважається повністю нелегальним.

Лікар онколог з Кропивницького: Я вважаю, що медицина має використовувати все, що існує для того, щоб можна було допомогти людині, і я вважаю, що не мають права держава, політики, правоохоронці забороняти лікарям лікувати, а пацієнтам отримувати належне лікування. Канабіс

використовується для лікування невропатичного болю. Окремого виду болю, але в нього ще є дуже багато показань для лікування важких симптомів. На кшталт нудоти і блювання, на кшталт судом, кахексії зниженого апетиту, на кшталт змін в настрої. На сьогодні немає даних, що він є протипухлинним препаратом. Але він знижує, а то і прибирає симптоми, чим значно поліпшує якість життя пацієнта. Повного аналогу не знайдеш інакше я б не обурювався заборонаю в нашій країні. Ліки купляються в аптеці за призначенням лікаря, а наркотичні лікарські засоби за спеціальними рецептами в спеціальних аптеках, які мають відповідну ліцензію. Марихуана не продається в аптеках і взагалі вона поза законом. Я вважаю, що мають бути ті самі механізми контролю як і для морфіну. На мій погляд скільки в Україні хворих потребують лікування канабіноїдами є дуже не важливим питанням. Якщо ми кажемо про пацієнта, який страждає від якогось страшного симптому і він один на країну, то країні це не важливо, а його сім'ї і близьким дуже важливо.

Лікування канабіноїдами є в рекомендаціях всеосяжної ракової організації. Це альянс з 30 онкологічних центрів у США для пацієнтів з різними діагнозами. Лікар розповідає, що порівняти канабіноїди з іншими противоблювотними, противосудебними препаратами або антидеприсантами можна, але в тому і справа, що канабіноїди працюють там, де не працюють вищеперераховані ліки.

20.Еспресо. Мітинг за легалізацію медичного канабісу (22.10.2020)

<https://www.youtube.com/watch?v=hLSjLdQio8U>

Ті, хто терплять. Під офісом президента активісти та важкохворі українці вимагали легалізувати медичний канабіс. Учасники акції наголосили: питання анонсоване Володимиром Зеленським- інформаційна спекуляція. Дискусію хочуть перевести в експертне коло. Кажуть останній рік питання медичного канабісу було фактично заблоковане.

Активістка: Це питання має бути вирішено, і більш ніж 2 мільйони українських патентів мають отримати препарати на основі канабісу. Треба зареєструвати законопроект, який би надав лікарям та науковцям доступ до дослідження, а пацієнтам доступ до лікування.

Активістка: Варто давати більшості людей вирішувати, якими ліками мають лікуватися пацієнти? Для мене це дуже дивно

20. *Як львів'яни реагують на ймовірність легалізації медичного канабісу (02.11.2020) Захід.нет*

https://zaxid.net/yak_lviviyani_reaguyut_na_ymovirnist_legalizatsiyi_medichnogo_kanabisu_n1509961

Це кадри з американцем Ларі Смітом, який має синдром паркінсона. Для профілактики він приймає медичний канабіс, минає 4 хвилини і його руки майже не тремтять. Медичний канабіс полегшує життя і онкохворим, він поліпшує і допомагає в цьому один з знеболювальних компонентів — канабідіол.

Онколог дитячого медцентру: Все одно болить звичайно, але організм не сприймає його як катастрофу і це дуже важливо для онкології, тому що ти не можеш позбавити пацієнта болю в місці, де болить. Дуже часто йдеться мова про невиліковних пацієнтів, в яких є великі пухлини, і метастази в кістках. Це тривала хронічна хвороба, відповідно якість життя має бути дотримана.

Медична марихуана — це висушені листя, стебла та квіти канабіс сатіва. Вони стають екстрактами таблеток та олій. Їх приписують пацієнтам, коли в них порушення сну, тривога, спазми м'язів, епілепсія. Такої ж думки перехожі, правда їм бракує знань

Львів'янка: Ні в якому разі. Це проти питань етики. Марихуана це в будь якому випадку зведення психіки у ненормальний стан

Львів'янин: Конкретної цілі, чи воно лікує і допомагає я не знаю, але в загальному плані колись воно використовувалось.

Львів'янка: Канабіс і так присутній в Україні, а так він ще йтиме на користь державі. Це допомога людям.

Львів'янин: Підтримую. Хворим потрібно допомагати, в них болить, треба їм полегшити біль.

У Франції та Іспанії в людей немає проблем з тим, що би отримати знеболювальне. У нас же пацієнти змушені діставати його зза кордону, а таких майже 2 мільйони.

Директорка БФ “Крила Надії”: Моя знайома лікувала рак за кордоном. В неї був дуже сильний рвотний рефлекс. І він не знімався ніяким чином медикаментозно, тоді лікарі порадилися і виписали їй медичний канабіс, який вирішив це завдання. Суть в чому: чому людям можна виписати морфін, який є опіатом, і не можна виписати медичний канабіс, яким він не являється.

Суто в медицині марихуану легалізували: Швеція, Польща, Іспанія, Швейцарія, Панама та інші. Її дозволили на територіях США. Використовувати знеболювальне мають право частково ще 30 країн. В Україні ж ухвалювати такий законопроект не поспішають. Багато хто думає, що таким чином наркоманія у суспільстві поширюватиметься ще стрункіше. Зрештою, як засвідчило опитування Зеленського, більшість людей не проти легалізації канабісу. Це питання підтримало майже 60% опитуваних.

21. Скрипін.юа "Треба скурити пів поля": нейрохірург руйнує міфи про медичний канабіс (25.11.2020)

<https://www.youtube.com/watch?v=zsIAIDA-ryQ>

Ж:Яким саме пацієнтам необхідний медичний канабіс?Яка кількість пацієнтів,яка потребує ліків з канабісом?

I: Показання до використання будь якого медичного канабісу воно розширене медичним виробниками медичного канабісу. Я вже чув випадки, коли його призначали просто при поганому настрої. Ми можемо лікувати поганий настрій іншими, абсолютно не наркотичними речовинами. Якщо ми говоримо про онкологічних пацієнтів, про тих, які мають не наркативні зміни в мозку, то цедесь біля 4-5 мільйонів українців щороку. Ми маємо мільйон тільки онкохворих, які потенційно можуть бути споживачами медичного канабісу. Не кожному з цих пацієнтів він потрібен. Тим паче, не кожному призначати. Тут небезпека більше не в самих показах, а більше в ому, як ці покази будуть визначатись і якою когортою лікарів, і скільки цих ліків буде в Україні, і хто буде це контролювати. Тут найбільша небезпека, тому що все ще це, як не крути, наркотична речовина. Але якщо правильно застосована. Ми ж використовуємо зараз використовуємо і трамадол, і різні опіодні анельгетки, які теж є наркотичними речовинами. Але з цим проблем немає, є чіткі покази кому вони потрібні, а кому непотрібні.

Ж: А серед лікарів є стала думка, чи потрібні ліки з вмістом канабісу в принципі?

I: Звісно ми без старлінків теж якось виживали, ми не проти, що він це зробив. Ви говорите з лікарем, який має доступ в лікуванні пацієнтів цією речовиною, особливо моїх закордонних пацієнтів, які лікуються за кордоном і мають доступ до цієї речовини. В Україні дуже багато шахраїв і різних шахрайських схем, якими продають технічний канабіс, технічну олію, яка абсолютно немає відношення ні по концентрації, ні по вмісту міліграм в речовині. В Україні Справді верифікованої компанії, яка справді мала б ліцензію і виробляє справді верифіковану олію, бо в основному це олія з певною концентрацією канабідіолу та невеликою концентрацією тетрагідроканабінолу, більш агресивною, психотропною частиною коноплі. Так от, такої компанії в Україні немає.

Ж: Як виглядають ці ліки, бо є ідея, що зараз всі сядуть та обкуряться після легалізації.

I: Відразу хочу зняти ці всі дискусії. Ніяких форм лікування медичним канабісом у вигляді куріння не відбувається. Концентрація канабідіолу в сигареті, або в ганжі або в дурі дуже дуже низька. Так, певний психотропний ефект знімає певний порядок болей, але це не лікувальний ефект. Якщо ми говоримо про канабіс, який лікує, або допомагає зменшити об'єм пухлини, покращити стан після терапії, то це однозначно концентрована олія, тому щоб отримати таку концентрацію треба скурити пів поля. \

Ж: Чи є у канабіса медичний вплив, тобто лікувальний вплив? Якщо він є, чому тоді існує проблема, щоб легалізувати те, що справді допомагає людям?

I: Якщо говорити про мій власний досвід. То я контролював прийом медичного канабісу в різних пацієнтів. Це були епілептики, паркіносністи, пару випадків альцгеймера, але в більшості це онкохворі. Дуже різна реакція і дуже різне відношення організму до введення канабіноїдів. Дехто реагує сонливістю, дехто реагує збудженістю, але те, що ефект особливо до зменшення об'єму. Наприклад довкола пухлини завжди виникає набряк. Цей набряк суттєво зменшується в пацієнтів, які вживають медичний канабіс. Якщо ми говоримо про епілепсію в дітей, є в мене декілька пацієнтів з Угорщини. Ми їм прописуємо у невеликих дозах канабідіол. В них судоми зменшились з десяти вдень, до трьох-чотирьох в місяць. Що суттєво покращує якість життя дитини. Вона може ходити в дитячий садочок, бо ці судоми є контрольованими і в їх випадку вихователька може вийти в магазин та придбати препарат. Але чому не легалізується та просувається у всіх країнах світу, тому що насправді це є дуже дешева річ. Набагато простіше продати компонент фармбізнесу, котрий має надзвичайно високу вартість і є брендована назва ніж виробляти річ, в якій буде зрозуміла формула як це робиться, а вже багато є відео, де показується, як ця олія робиться. Якщо до цього дійде людство в домашніх умовах, то це підкосить заробітки фармфір та індустрії.

Ж: Чи є дослідження в країнах світу, де застосовують подібні ліки?

І: Та вже є навіть протоколи, де є когорта пацієнтів, купа спостережень і патологій, в яких використовують медичний канабіс. Світ рухається в цьому напрямі вже років тридцять. А в нас завжди все пізніше.

Ж: Пацієнти які зараз мешкають в Україні і не можуть в легальний спосіб використовувати ці ліки, вони можуть вживати канабіоїд курінням. Це якось впливає на їхнє лікування?

І: Не впливає. Висока концентрація канабідіолу має бути введена саме шлунковий тракт. Для того, щоб він поступово розсмоктувався і концентрація збільшувалась. Є поняття кумулятивного ефекту. Відразу ж ефекту не буде у пацієнта. Це має бути місяць або два. Але якщо ви зараз про рекламуєте те, що треба курити і вам буде легше, то ви тільки збільшите прибутки троещини, а цього не треба робити. Ми говоримо про те, що ми просуваємо ідею медичного канабісу, того, що буде призначати лікар, і пацієнт буде отримувати його в ліцензійній аптеці, і контроль буде відбуватися над усім процесом. Хаосу тут не можна допустити. Цей законопроект має це враховувати.

Ж: А хто з сучасних політиків консультувався з лікарями з приводу медичного канабісу?

І: Ні, звичайно.

*22. Українські лікарі закликають владу легалізувати марихуану
(05.02.2019) ICTV*

<https://ranok.ictv.ua/ua/2019/02/05/ukrayinski-likari-zaklikayut-vladu-legalizuvati-marihuanu/>

Легалізувати канабіс для потреб науки та медицини — з таким закликом зареєстрували петицію на сайті Верховної Ради. Серед підписантів представники пацієнтських громадських організацій, лікарі та ветерани АТО. Йдеться не про наркотик, а про медичну маріхуану — каже Уляна Супрун. Автори петиції кажуть, що така легалізація допоможе 2 мільйонам українців. Уявіть собі, що в місто Київ не може приїхати швидка, тому що не має належного інструментарію, який міг би допомогти.

Мама: Маю дитину хвору на важку форму епілепсії, яку лікують медичним канабісом. В нас з'явилась надія, що ми вилікуємо дитину, але стикнулись з тим, що в Україні таке лікування під заборонаю.

В Штатах є фонд Канакідс, тобто він займається лікуванням дітей канабісом. А в нас дають морфін, опіоїди, ал ніхто через це галас н підіймає.

Якщо петиція набере необхідну кількість голосів, то її розляне ВР.

24.

25. *Радіо Свобода. Епіфаній пояснив позицію церкви щодо медичного*

канабісу (19.12.2019) <https://www.youtube.com/watch?v=gX3DiZVfMn4>

Ж: Як церква ставиться до легалізації медичного канабісу?

І: Якщо це буде вживатися виключно в корисних цілях, в медичних цілях, і це не буде зловживання як наркотиком, бо зустрічаюсь і з прем'єр міністром і з президентом України, ми наголошували, що якщо це буде дозволено, щоб це не призвело до згубних наслідків. Щоб під виглядом дозволу медичного це не дало можливості для того, щоб наркоманія процвітала.

26. *Арсен Аваков зробив заяву щодо легалізації медичного канабісу*

(06.03.2021)

https://www.youtube.com/watch?v=JMQ_7d20lfg&ab_channel=%D0%92%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8F%D1%85%D1%83%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B0

Гордон: ...по марихуане?

Аваков: Заметьте “марихуана” вы сказали восемь раз

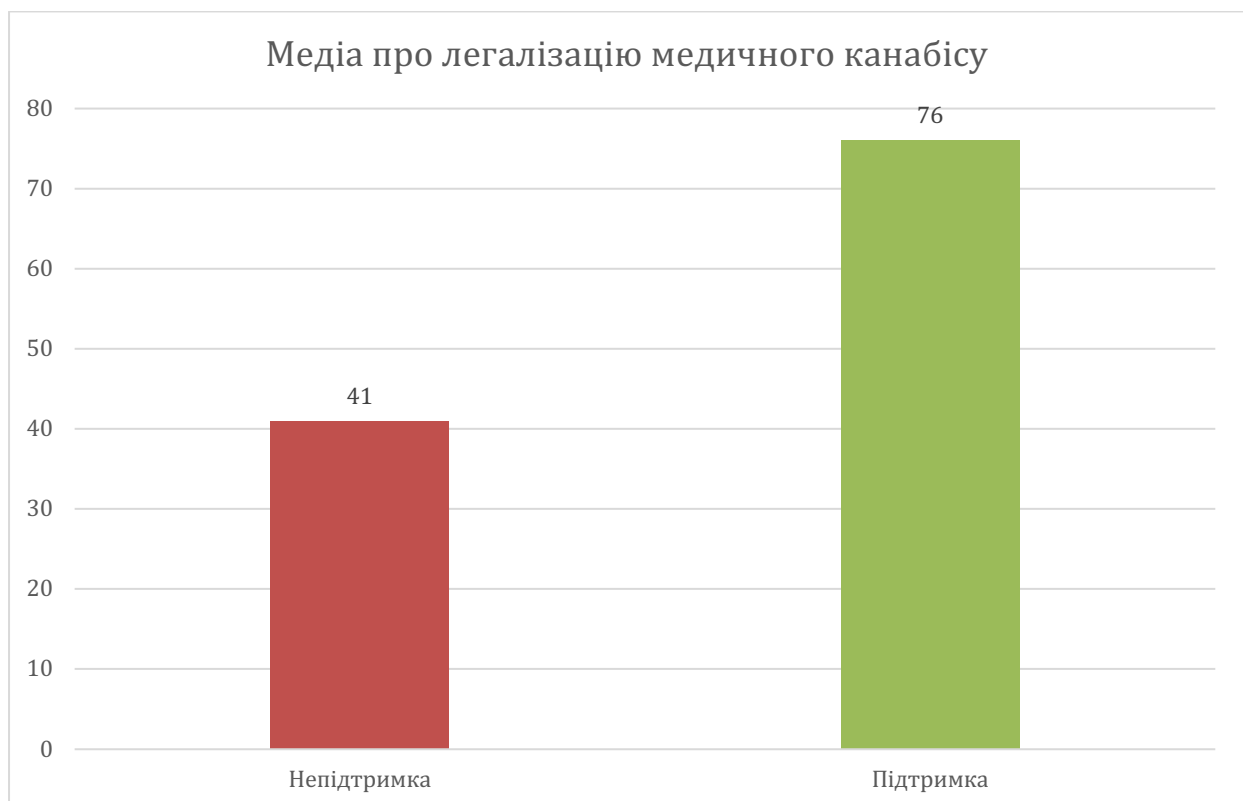
Гордон: Четыре, я посчитал. Ви гиперболизируете

Аваков: Я не против того, чтобы каннабиноиды выдавались по рецепту.

Каннабиноиды элементы вытяжки из марихуаны которые присутствуют в таблетках, выдаются по электронному рецепту в случае если человеку нужно

облегчить боль или там больных, но я категорически против того, чтобы разрешить марихуану выращивать на подоконнике два горшочка и при необходимости покуривать. Потому что марихуана это открытая дорога к более тяжелым наркотикам. Это мое мнение. Я считаю что многие страны которые сейчас либерализован эту ситуацию, кое кто и жалеет уже. И тут не надо торопится. Мне говорят: “Знаешь, ты не понимаешь, мы сейчас тогда всю Украину засеем марихуаной. Это такие деньги. Это и спасет нашу экономику” Это ложь. Это не спасет нашу экономику. Это просто создаст и без того в нашей непростой жизни дестабилизацию и тягу к более сильным наркотикам. Я против. Это мое мнение.

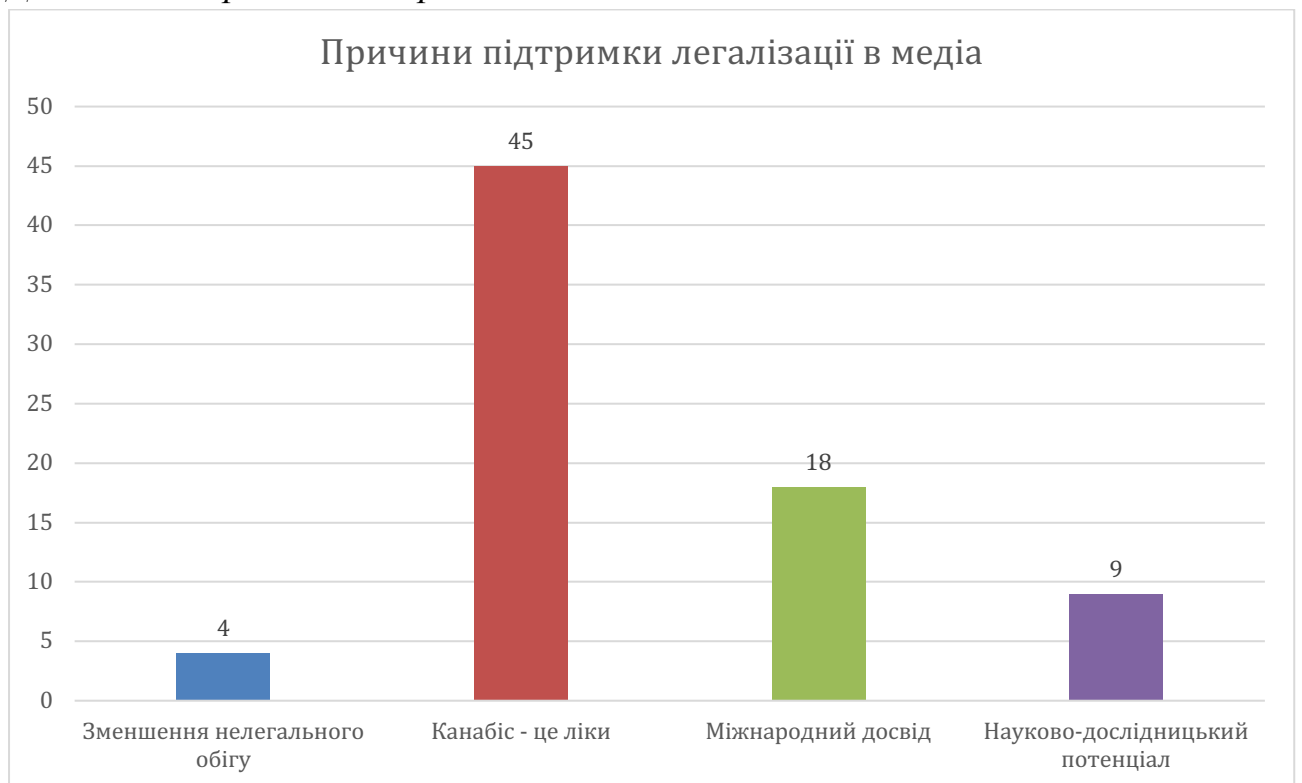
Додаток 2. Медіа про легалізацію медичного канабісу

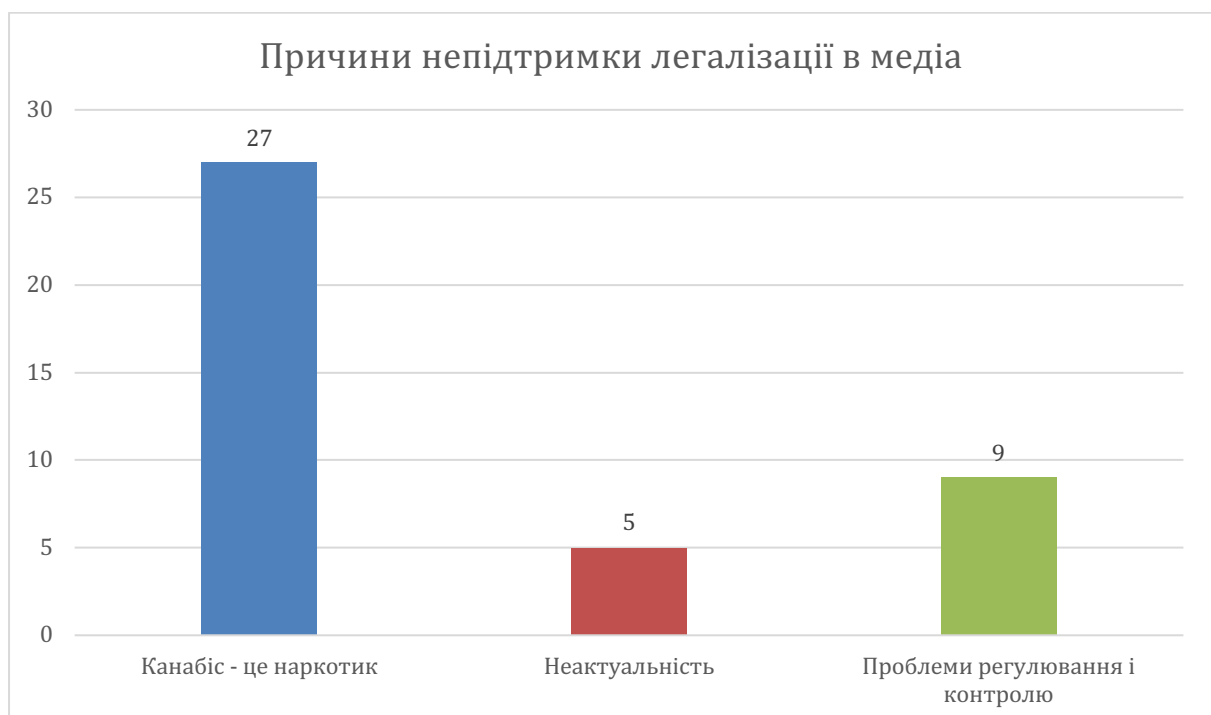
Додаток 3. Фото з рекламою магазинів, які продають наркотики у мережі Telegram надано знайомими автора, які побажали залишитись анонімними

Додаток 3. Причини підтримки

Додаток 4. Причини невідтримки

Оціночний бланк наукового керівника для дипломної роботи
Студент/ка: _____

Науковий керівник/ка: _____

№	Критерії оцінювання	Бали (1 – найменша оцінка, 10 – найбільша)									
		Наявність плагіату					Відхилення роботи без права публічного захисту				
1	Чітко та добре оформлена робота, адекватні обсяг та структура	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Наявність в роботі та коректне застосування фахової соціологічної термінології	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Методологічна частина роботи: повнота та коректність аналізу праць дослідників з дотичної тематики	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Методична частина роботи: обґрунтування обрання та глибина опису методів дослідження	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Ефективність використання схем, таблиць тощо для підтвердження аргументів чи додаткового структурування матеріалу	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Новизна, оригінальність, творчий підхід в роботі	1	2	3	4	5					
7	Використання найновіших наукових публікацій та наукової літератури, написаної англійською мовою чи мовами країн ЄС	1	2	3	4	5					
8	Грамаітично, синтаксично та стилістично правильний текст	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Якість висновків	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Адекватне використання джерел та їх коректний опис у списку літератури (оформлення списку літератури)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Робота написана без порушення кінцевих термінів виконання її структурних компонентів	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ:										

Коментар наукового керівника дипломної роботи:
